

Nieuwe industriepolitiek in Europa

Op zoek naar de Europese 'talenten van de plek'

COLOFON

Onderzoek
Paul Gerretsen
Rien van de Wall
Gabriele Caradonna
Vereniging Deltametropool

In opdracht van College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs (CRa)
Contactpersoon: Marieke Francke

mei 2026

Tenzij anders vermeld, zijn foto's in dit document afkomstig van Pexels.
Bron foto voorpagina: Roland Berger.

Resultaten vrij te gebruiken onder Creative Commons-voorwaarden:
Naamsvermelding en GelijkDelen (CC BY-SA).

Inhoud

Inleiding	5
Historische context	6
Industriebeleid van de Europese Unie	9
Energie- en grondstoffenbeleid i.r.t. industrie	19
Energie — Spanje	21
Grondstoffen — Zweden	25
Industriebeleid in landen nabij Nederland	29
Frankrijk	31
Vlaanderen	35
Duitsland	39
Conclusies	43

Inleiding

De Europese industrie staat op een kruispunt. Geopolitieke spanningen, de klimaattransitie en technologische ontwikkelingen dwingen beleidsmakers tot keuzes die decennia doorwerken. Dit rapport verkent wat industriebeleid anno 2026 behelst, welke accenten er worden gelegd, en in welke mate ruimtelijke factoren – de ‘talenten van de plek’ – daarin een rol spelen.

In het kader van zijn programma-lijn ‘Een economie voor de 22e eeuw’ heeft het College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs aan Vereniging Deltametropool gevraagd een overzicht te schetsen van het (ruimtelijk) industriebeleid van de Europese Unie en een selectie van landen en regio’s die relevant zijn voor de toekomst van de Nederlandse industrie.

Wat verstaan we onder industriebeleid?

Industriebeleid of industriepolitiek verwijst naar het geheel van doelgerichte overheidsinterventies waarmee een land of regio de structuur, concurrentiekracht en ontwikkelingsrichting van zijn industriële basis tracht te beïnvloeden. Het gaat om strategische keuzes over welke sectoren, technologieën of competenties men wil versterken, ontwikkelen of beschermen.

Energie-, klimaat-, handels- en onderwijsbeleid worden daarbij in toenemende mate als onderdeel van een bredere industriestrategie beschouwd – zeker sinds de Europese Green Deal en de geopolitieke herwaardering van strategische autonomie na COVID-19 en de oorlog in Oekraïne.

Opbouw van dit rapport

Het rapport opent met een overzicht van het recente industriebeleid van de Europese Unie. Vervolgens wordt onderzocht hoe Spanje en Zweden hun voornaamste ‘talent van de plek’ – respectievelijk energie en grondstoffen – inzetten in hun nationaal industriebeleid. Daarna volgt een analyse van de industriepolitiek van Frankrijk, Vlaanderen en Duitsland. Het rapport sluit af met conclusies en aanbevelingen.

Historische context

Een vogelvlucht door de verschuivende ambities en prioriteiten van de Europese industriepolitiek.

Jaren 1960-1970

Industriebeleid – “economische expansie” was de gebezigde term – staat in het kader van welvaartstoename en welvaartspreiding. Nationaal beleid gericht op economische ontwikkeling van zogenaamd zwakke gebieden – eerst landelijke i.e. niet-geïndustrialiseerde, vervolgens ook de-industrialiserende regio’s – culmineert op EU-niveau in de ‘structuurfondsen’ (i.h.b. Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling, EFRO, 1975) met oog op het verminderen van welvaartsverschillen tussen regio’s en lidstaten. Meer dan eens is dit beleid gebruikt om werkgelegenheid in economisch verzwakkende regio’s in stand te houden.

Jaren 1980-1990

Pogingen om de industrie te redden (jaren 1970) worden verlaten en een post-industrieel Europa wordt het leidende toekomstbeeld. In een arbeidsdeling op mondiale schaal zou de Europese economie zich in diensten en kennis gaan specialiseren: activiteiten die gedijen in (groot)stedelijke omgevingen. De clustertheorie van Porter (1990), die stelt dat geografische concentratie van onderling verbonden bedrijven, toeleveranciers en gelieerde (kennis) instellingen in een welbepaalde sector de productiviteit, innovatie en concurrentiekracht verhogen, krijgt grote aanhang in beleid.

Vanaf 2010

Voortschrijdende digitalisering en robotisering doen het belang van technologische innovatie – en dus (smart/high-tech) industrie – voor het behoud van Europese concurrentiekracht toenemen: koppeling

van kennis- en maakeconomie. Daarbij is veelvuldig gebruik gemaakt van het triple helix-model, dat duidt hoe samenwerking tussen kennisinstellingen, bedrijfsleven en overheid innovatie stimuleert. Europese landen beginnen weer een breed, i.e. niet tot een selectie van sectoren beperkt industriebeleid op te tuigen: Duitsland (“*Industrie 4.0*”), Vlaanderen (“Nieuw Industrieel Beleid”), Frankrijk (met *relocalisation* al in 2013 als een doelstelling) en wat later ook Nederland (Smart Industry Actieagenda).

2015-2020

Ecologische en sociale vraagstukken stellen nieuwe uitdagingen voor de industrie en het industriebeleid. Door ambities rond klimaatneutraliteit (cf. Klimaatakkoord Parijs), energietransitie en circulaire economie komen oude en/of ‘vuile’ (basis)industrie en de regio’s waar die gevestigd is, hoger op de beleidsagenda. Tegelijkertijd laten de ‘verliezers van de mondialisering’ van zich horen (opkomst van extreem-rechts, “*Make America Great Again*”, gele hesjes Frankrijk 2018), waardoor sociale en territoriale cohesie weer een doelstelling van industriebeleid wordt. Een nieuwe economische wereldmacht – China (cf. Road and Belt Initiative) – manifesteert zich in gebieden die historisch behoren tot de invloedssfeer van het Westen.

2020-2025

Eerst jaagt het coronavirus schokgolven door de wereld-economie. Onder impuls hiervan en versterkt door de blokkade van het Suezkanaal door het Ever Given-containerschip gedurende

zes dagen in maart 2021 wordt de kwetsbaarheid van de mondiale economie zichtbaar. ‘*Resilience*’, ‘toeleveringsketens’ en ‘essentiële sectoren’ worden belangrijke begrippen. De toenemende concurrentie van China en vooral Ruslands inval in Oekraïne duwen de Duitse industrie in crisis (“*Zeitenwende*”: historisch keerpunt). De tijdshorizon van industriepolitiek verkort; de aandacht gaat vol naar betaalbare energie, grondstoffen (cf. Critical Raw Materials Act) en strategische autonomie. Intussen zetten de VS verder in op *reshoring* van de industrie (cf. Inflation Reduction Act). In een rapport aan de Europese Commissie trekt Mario Draghi in september 2024 aan de alarmbel over de Europese concurrentiepositie. [1] Wat deze ontwikkelingen ruimtelijk betekenen, wordt niet expliciet gemaakt.

Vanaf 2025

Het ‘westers blok’ valt zichtbaar uiteen onder impuls van Amerikaans president Donald Trump, zijn importheffingen en (dreiging van) *land grabs*. De blokkade van de Straat van Hormuz is een krachtig (geo)economische wapen in de oorlog tussen Iran en de VS. De EU en haar lidstaten lijken uit hun (neo)liberale droom wakker te worden geschud. Vragen rond de betekenis van de Europese industrie, voor de Europeanen enerzijds en de rest van de wereld anderzijds, en de rol van de overheid dienaangaande dringen zich op, maar blijven dispaaraat. De ontwikkelingen volgen elkaar vandaag zo snel op, dat het lastig is om het overzicht te behouden en de consequenties voor de wereld-economie te doorgronden.

Bronnen:

H. Lintsen et al. (2018), *De kwetsbare welvaart van Nederland 1850-2050. Naar een circulaire economie*. — J. Luiten van Zanden (2026), *Ons maatschappelijk kapitaal. Een nieuwe economische geschiedenis van Nederland 1980-2020*. — A. Voy-Gillis en O. Luansi (2020), *Vers la renaissance industrielle*.

[1] Mario Draghi (2024), *The future of European competitiveness*.

Industriebeleid van de Europese Unie

Anno 2026 drukt de Europese Unie een stevige stempel op het functioneren van de Europese industrie. In dit hoofdstuk brengen we het EU-industriebeleid in kaart: welke doelstellingen beoogd worden, welke instrumenten ingezet worden, en welke richting het beleid uitgaat.

EU-beleid en zijn juridische reikwijdte

Het EU-recht kent een gelaagd systeem van beleidsdocumenten met verschillende mate van juridische bindendheid. De EU is i.v.m. het subsidiariteitsbeginsel verplicht het minst ingrijpende instrument in te zetten dat het beleidsdoel kan bereiken. Bindende instrumenten ('hard law') moeten worden onderscheiden van niet-bindende, beleidsoriënterende documenten ('soft law').

Juridisch bindend zijn verordeningen, richtlijnen en besluiten. Verordeningen (*regulations*) hebben directe werking in de lidstaten. Voorbeeld zijn de Natuurherstelverordening en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Richtlijnen (*directives*) zijn bindend wat betreft het te bereiken resultaat, maar lidstaten kiezen zelf de vorm en middelen van implementatie. Ze vereisen nationale omzettingswetgeving. De Habitat- en Vogelrichtlijnen, waaruit het Natura 2000-beleid voortvloeit,

zijn hiervan bekende voorbeelden. Besluiten (*decisions*) zijn gericht op specifieke ontvangers (landen, bedrijven of personen); denk bijvoorbeeld aan boeteopleggingen aan welbepaalde techbedrijven.

Van beleidsoriënterende aard zijn onder andere mededelingen (*communications*), strategieën en actieplannen. In deze documenten zet met name de Europese Commissie beleidsintenties, standpunten en routekaarten uiteen. Deze hebben geen formele rechtskracht. Algemeen geldt dat de niet-bindende documenten fungeren als de politieke architectuur die het wetgevend programma aanstuurt.

Hieronder worden eerst vijf EU-documenten uitgebreid toegelicht en op hun ruimtelijke doorwerking geanalyseerd. Samen maken zij de prioriteiten van de hedendaagse EU-industriepolitiek duidelijk. Daarna volgt een beknoptere beschrijving van twaalf ander relevant beleid, wetten en regelgeving van de Unie.

Europese Green Deal

11 december 2019 — niet bindend

De Europese Green Deal bevat een reeks beleidsinitiatieven die ertoe moeten leiden dat de EU volledig klimaatneutraal is in 2050. Van een echte ‘deal’ is geen sprake: de Commissie presenteert enkel haar ambitie. Het is een mededeling (COM(2019)640) van de Commissie: niet-bindend als beleidsstrategie, al heeft het talloze bindende wetgevingsiniciatieven voortgebracht.

Voor de Green Deal was klimaatneutraliteit het centrale doel, met economische aanpassing als noodzakelijke strategie daarnaartoe. Vandaag is er een politieke verschuiving gaande waarin de nadruk meer ligt op het concurrentievermogen van de EU, de vereenvoudiging van regelgeving en de beheersing van de sociale impact van de transitie.

De klimaatdoelstellingen (55% minder CO2 in 2030, 90% minder in 2040, 0% in 2050) blijven juridisch verankerd in de Europese Klimaatwet en worden niet teruggedraaid.

Doelstellingen

Het centrale doel van de Green Deal is om Europa tegen 2050 klimaatneutraal te maken — de eerste grote economie ter wereld die netto geen broeikasgassen meer uitstoot. Als tussenstap moet de CO2-uitstoot in 2030 met minstens 55% zijn gedaald ten opzichte van 1990 (‘Fit for 55’). De Green Deal omvat alle beleidsdomeinen: energie, industrie, mobiliteit, landbouw en biodiversiteit. Dit maakt hem tot meer dan een milieustrategie, maar ook een economische moderniseringsagenda. De transitie moet tegelijkertijd rechtvaardig verlopen: geen regio of werknemer mag achterblijven.

Hoofdpijlers

- Voorspelbare en vereenvoudigde regelgeving: snellere vergunningverlening en duidelijke regels voor schone technologie-industrieën.
- Snellere toegang tot financiering: mobilisatie van EU- en nationale middelen voor netto-nulproductie en infrastructuur.
- Ontwikkeling van vaardigheden: bij- en omscholing van de beroepsbevolking voor de groene en digitale transitie.
- Open en veerkrachtige toeleveringsketens: zorgen voor toegang tot grondstoffen en een betrouwbare energievoorziening.

Implementatie

- Critical Raw Materials Act: veilige toegang tot strategische grondstoffen
- Net-Zero Industry Act: snellere vergunningverlening voor de productie van schone technologie
- EU-financiering en subsidies voor zonne-energie, wind-energie, batterijen en waterstof-technologieën
- Belangrijke Projecten van Gemeenschappelijk Europees Belang (IPCEI) voor grensoverschrijdende innovatie
- Trans-Europese Energienetwerken (TEN-E) en het Trans-Europees Vervoersnetwerk (TEN-T)

Ruimtelijke dimensie

- Herindustrialisatie rond netto-nultechnologieën zoals batterijen, waterstof en de productie van hernieuwbare energie.
- Waarschijnlijke concentratie in gebieden met bestaande industriële infrastructuur, waaronder havens, logistieke knooppunten en energienetwerken.
- Versterking van infrastructuur langs TEN-E- en TEN-T-netwerken, waarbij nieuwe ruimtelijke corridors ontstaan vergelijkbaar met historische spoor- of snelwegnetwerken.
- Toenemend belang van grensoverschrijdende energie-infrastructuur en geïntegreerde Europese energiemarkten.
- Groene industrie en onderzoek concentreren zich waarschijnlijk in regio’s met sterke innovatie-ecosystemen.

Clean Industrial Deal

26 februari 2025 — niet bindend

De Clean Industrial Deal (CID) is de EU-industriestrategie voor de periode tot 2030. Het betreft een mededeling (COM(2025)85) van de Commissie, getiteld “A joint roadmap for competitiveness and decarbonisation”. De Deal bouwt voort op de Europese Green Deal en fungeert als de volgende fase in het Europese klimaatbeleid.

Waar de oorspronkelijke Green Deal zich richtte op het stellen van doelen en wetgeving voor verduurzaming, is de CID operationeler ingestoken: de focus ligt op de uitvoering en het versterken van de industriële concurrentiekracht. De invloed van het advies van Mario Draghi aan de Europese Commissie (2024) is duidelijk merkbaar.

De CID schetst concrete acties om decarbonisatie in te zetten als groeimotor voor de Europese industrie, met focus op het verlagen van energieprijzen, het creëren van kwaliteitsbanen en het scheppen van gunstige vestigingsvoorwaarden. De CID vormt de basis voor toekomstige wetgeving zoals de Industrial Accelerator Act.

Doelstellingen

De Europese Unie wil de industriële concurrentiekracht versterken en tegelijkertijd klimaatneutraliteit bereiken tegen 2050, met een vermindering van de netto-uitstoot met 90% tegen 2040. De CID stelt dat decarbonisatie en industrieel concurrentievermogen hand in hand moeten gaan. Twee sectoren staan centraal: energie-intensieve industrieën zoals staal, cement en chemie, en de schone-technologiesector.

De strategie richt zich op het opschalen van de productie van schone technologie binnen de EU, het verlagen van de energiekosten, het vereenvoudigen van vergunningsprocedures en het verminderen van de afhankelijkheid van externe grondstoffen via circulaire systemen en gediversifieerde toeleveringsketens.

Hoofdpijlers

- Betaalbare schone energie
- Leiderschapmarkten voor schone producten
- Circulariteit en toegang tot grondstoffen
- Wereldmarkten en partnerschappen
- Vaardigheden en kwaliteitsvolle banen

Implementatie

- Hervorming van de energiemarkt en infrastructuur
- Industriële financiering en investeringen
- Marktcreatie voor schone producten
- Handels- en strategische autonomie instrumenten
- Skills en arbeidsmarktbeleid

Ruimtelijke dimensie

- Industriële productieregio’s: versterking en uitbreiding van Europese productiegebieden, vooral voor energie-intensieve industrieën en de productie van schone technologie.
- Energie-infrastructuurcorridors: grootschalige ontwikkeling van elektriciteitsnetten, waterstofpijpleidingen, hernieuwbare energiegebieden en opslagfaciliteiten, die nieuwe territoriale infrastructuren vormgeven.
- Industriële decarbonisatiezones: oprichting van versnellingsgebieden en zones met versnelde vergunningsprocedures voor industriële en energieprojecten.
- Circulaire economieregio’s: ontwikkeling van transregionale hubs voor circulariteit, recycling-faciliteiten en materiaal-logistieke netwerken gekoppeld aan industriële clusters.
- Havens, grensregio’s en handelsknooppunten: toenemend belang van havens, grensgebieden en logistieke corridors als schakels tussen de EU-industrie en mondiale toeleveringsketens.

Critical Raw Materials Act

11 april 2024 — volledig bindend

De Critical Raw Materials Act (CRMA) stelt een kader vast om een veilige en duurzame voorziening van kritieke grondstoffen te waarborgen. Als verordening is de CRMA volledig bindend en rechtstreeks toepasselijk in alle lidstaten zonder omzetting.

Onder impuls van het RE-SourceEU Actieplan wordt de CRMA in 2026 aangescherpt en aangevuld met nieuwe instrumenten om toeleveringsketens robuuster te maken. Zo wordt onder andere een ‘European Critical Raw Materials Centre’ voor gezamenlijke inkoop en voorraadvorming in het vooruitzicht gesteld. Tevens wordt momenteel gewerkt aan een Circular Economy Act.

Doelstellingen

De Europese Unie wil via de Critical Raw Materials Act een duurzame aanvoer van kritieke grondstoffen veiligstellen voor de groene en digitale transitie.

De strategie richt zich op het verminderen van de afhankelijkheid van externe leveranciers, het versterken van de Europese capaciteit voor winning, verwerking en recycling, het bevorderen van circulair materiaalgebruik en het ontwikkelen van strategische partnerschappen om toeleveringsketens te diversifiëren en regionale economische transformatie te ondersteunen.

Hoofdpijlers

- Industriële en winningsontwikkeling
- Beleid voor de circulaire economie
- Financiering en ondersteuning van innovatie
- Strategische internationale partnerschappen

Implementatie

- Just Transition Fund
- RESourceEU Actieplan

Ruimtelijke dimensie

— Nieuwe regio's voor winning van grondstoffen: potentiële ontwikkeling van mijnbouwactiviteiten in Spanje, Portugal, de Noordse landen en Centraal- en Oost-Europa, waar voorraden van lithium en zeldzame aardmetalen aanwezig zijn.

— Voormalige industrie- en mijnbouwregio's: herbestemming van voormalige kolen- en zware industrieregio's tot knooppunten voor recycling, raffinage en verwerking van kritieke grondstoffen.

— Corridors van verwerkende industrie: uitbreiding van verwerkings-, metallurgie- en raffinagefaciliteiten in middelgrote industriële regio's die verbonden zijn met logistieke netwerken.

— Circulaire economie: ontwikkeling van centra voor materiaalrugwinning en recycling, gekoppeld aan de batterij-, elektronica- en hernieuwbare-energiesector.

— Havens, vervoercorridors, grensregio's: toenemend strategisch belang van havens en grensoverschrijdende infrastructuur voor de import van grondstoffen en de distributie van verwerkte materialen binnen de EU.

Net-Zero Industry Act

13 juni 2024 — volledig bindend

De Net-Zero Industry Act (NZIA) vertaalt de ambities van de Green Deal naar concrete productiedoelstellingen voor de Europese maakindustrie. De verordening introduceert versnelde vergunningsprocedures voor aangewezen netto-nulprojecten en stimuleert de uitbouw van de bijbehorende toeleveringsketens.

De NZIA heeft uitgesproken ruimtelijke en planologische aspecten. Overheden moeten ruimte maken voor netto-nul-industrie, waarbij voorrang moet worden gegeven aan herontwikkeling van al bebouwd gebied. Voorts introduceert de Act het concept van Net-Zero Acceleration Valleys om industrieën te clusteren en investeringen in de productie van netto-nultechnologieën op regionaal en lokaal niveau aan te trekken.

Doelstellingen

Het centrale doel is dat de EU tegen 2030 minstens 40% van haar behoefte aan strategische schone technologieën — zoals zonnepanelen, windturbines, batterijen en elektrolyzers — op eigen bodem produceert. Daarmee wil de EU toeleveringsketens veiligstellen, de afhankelijkheid van derde landen, i.h.b. China, verminderen en de concurrentiepositie van Europa in de wereldeconomie versterken.

Hoofdpijlers

- Versnelling van regelgeving (o.a. Single Point of Contact, maximumtermijnen voor vergunningverlening)
- Innovatie en technologische ontwikkelingen
- Vaardigheden- en arbeidskrachtontwikkeling
- Strategische coördinatie van toeleveringsketens

Ruimtelijke dimensie

— Industriële productieregio's: uitbreiding van productieclusters voor schone technologie, zoals batterijen, windturbines, zonnepanelen, waterstofapparatuur en warmtepompen.

— Bestaande industriële gebieden: versterking van regio's met bestaande industriële infrastructuur, technische kennis en productiecapaciteit.

— Energie- en infrastructuurcorridors: ontwikkeling van industriële faciliteiten die gekoppeld zijn aan energie-infrastructuurnetwerken, waaronder elektriciteitsnetten en waterstofleidingen.

— Havens en logistieke knooppunten: strategische rol voor havens en logistieke hubs binnen productieketens, inclusief de import van componenten en export van technologie.

— Voormalige koolstofintensieve regio's: mogelijke industriële transformatie van kolen- en zware industriegebieden door de ontwikkeling van productie van schone technologie.

— Innovatie- en onderzoeksclusters: concentratie van de ontwikkeling van net-zero technologie rond universiteiten, onderzoekscentra en geavanceerde industriële ecosystemen.

Net-Zero Acceleration Valleys

Elke valley richt zich op een afgebakend geografisch gebied en specifieke netto-nultechnologieën, en stimuleert industriële samenwerking. Stand april 2026:

- één reeds aangewezen valley: Lausitz (Oost-Duitse regio bij Poolse en Tsjechische grens);
- drie valley-initiatieven in aanwijzingsproces: Rheinisches Revier (Noordrijn-Westfalen), NordWest Deutschland (Nedersaksen), Navarra (Spanje).

Renewable Energy Directive III

18 oktober 2023 — volledig bindend na omzetting in nationale wetgeving

De Europese Renewable Energy Directive (RED) is sinds 2009 het juridische kader van de EU om het gebruik van hernieuwbare energiebronnen te bevorderen.

De herziening van de richtlijn (RED III) kadert in het Fit for 55-pakket en het REPowerEU-actieplan. In RED III heeft de EU het doel voor 2030 verhoogd naar minstens 42,5% duurzame energie in de totale energiemix, met een streefdoel van 45%. Lidstaten zijn gebonden aan de doelstellingen, maar kiezen zelf de wijze van omzetting.

De Europese Commissie werkt momenteel aan een framework voor hernieuwbare energie post-2030 voor.

Doelstellingen

De Europese Unie wil de uitrol van hernieuwbare energie versnellen om haar klimaat- en energiedoelstellingen te halen, waaronder een bindend doel van minstens 42,5% hernieuwbare energie in het eindenergieverbruik tegen 2030.

Deze strategie versterkt de energiezekerheid, vermindert de afhankelijkheid van de import van fossiele brandstoffen en stimuleert technologische innovatie, duurzame praktijken en maatschappelijk draagvlak.

Daarnaast waarborgt ze een rechtvaardige transitie door lokale participatie, energiegemeenschappen en eerlijke toegang tot de voordelen te ondersteunen, terwijl hernieuwbare energie wordt geïntegreerd in de sectoren elektriciteit, verwarming en koeling, en transport.

Hoofdpijlers

- Versnelde uitrol van hernieuwbare energie, o.a. door versnelling van vergunningsprocedures voor wind en zon
- Energiezekerheid en onafhankelijkheid
- Strengere duurzaamheidscriteria voor biomassa
- Lokale participatie en een rechtvaardige transitie
- Integratie over sectoren heen

Ruimtelijke dimensie

— Stedelijke gebieden: zonnepanelen op daken, stadsverwarming- en koelingssystemen en gedistribueerde energieopwekking. Integratie van hernieuwbare energie in openbare gebouwen en stedelijke infrastructuur.

— Industriële en logistieke zones: inzet van hernieuwbare elektriciteit voor industriële processen. Ondersteuning van industriële energiegemeenschappen en lokale hernieuwbare energieprojecten.

— Landelijke en peri-urbane gebieden: grootschalige projecten voor windenergie, zonne-energie (PV), biomassa en waterkracht. Integratie van landbouw, bosbouw en ruimtelijke planning ter ondersteuning van duurzame energieproductie.

— Grensoverschrijdende en transnationale projecten: versterking van interconnecties tussen lidstaten om hernieuwbare energiebronnen te delen. Prioriteit voor offshore wind in gedeelde maritieme zones en grensoverschrijdende netinfrastructuur.

— Lokale energiegemeenschappen: participatie van gemeenten, coöperaties en burgers in gedistribueerde energieopwekking. Ondersteuning van het verminderen van energiearmoede en een eerlijke toegang tot de voordelen.

Ander relevant EU-beleid

Europese Klimaatwet 2021 — bindend

De 'Europese Klimaatwet' is de juridische hoeksteen van de European Green Deal, vastgesteld in 2021. Zij stelt bindende doelen voor klimaatneutraliteit in 2050, waarbij de netto-uitstoot van broeikasgassen naar nul moet. Een belangrijke tussentijdse doelstelling is de vermindering van de netto-uitstoot met ten minste 55% in 2030 ten opzichte van 1990. Als verordening (2021/1119) verplicht ze alle lidstaten actie te ondernemen, om zo de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs na te leven.

Draghi-advies concurrentiekracht 2024 — niet bindend

Het rapport *The Future of European Competitiveness*, gepubliceerd door Mario Draghi op verzoek van de Europese Commissie, is een niet-bindend advies- en onderzoeksdocument, vergelijkbaar met een extern deskundigenrapport. Het heeft geen formele EU-rechtelijke status. Echter de politieke en beleidsmatige impact is aanzienlijk. Het rapport vormt de intellectuele grondslag voor zowel de Clean Industrial Deal als de Industrial Accelerator Act.

Fit for 55 2021-2022 — bindend

Het 'Fit for 55'-pakket is een reeks bindende EU-wetten (i.e. verordeningen en richtlijnen) waarmee de Unie in 2050 het eerste klimaatneutrale continent wil worden. Het pakket richt zich op onder andere energie, transport en industrie. Werden goedgekeurd: de hervorming van het ETS-systeem, de invoering van een koolstofgrenstaks en de oprichting van het Social Climate Fund, dat kwetsbare groepen moet ontzien tijdens de energietransitie.

Competitiveness Compass 2025 — niet bindend

Het EU-Competitiveness Compass vormt een strategische roadmap voor het herstel van groei en dynamiek in de Europese economie. Het is een niet-bindende mededeling (COM(2025)30). Het Compass is expliciet gebaseerd op het advies van Draghi. Het zijn zijn drie aanbevelingen die het Commissiewerk voor de periode 2024-2029 structureren: dicht de innovatiekloof, decarboniseer, en versterk de veiligheid en weerbaarheid van de EU. De Commissie wil tot 47 voorstellen lanceren tegen eind 2026. Het Compass is daarmee vergelijkbaar met de Green Deal: een overkoepelend oriëntatiedocument dat initiatieven rond nieuwe wet- en regelgeving aanstuurt.

EU Emissions Trading System 2003 — bindend

Het EU-emissiehandelssysteem (ETS) is ingesteld bij richtlijn 2003/87/EG. Het ETS legt strikte nalevingsverplichtingen op aan bedrijven: installaties moeten emissierechten inleveren die gelijk zijn aan hun uitstoot, en het niet naleven hiervan leidt tot een boete van €100 per ton CO₂. Dit systeem stuurt gedrag via marktgebaseerde prijssignalen. In het kader van 'Fit for 55' is het ETS in 2023 aangescherpt en aangevuld met het CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism), een CO₂-heffing aan de EU-grens die voorkomt dat bedrijven hun productie verplaatsen naar landen met minder streng klimaatbeleid.

Industrial Accelerator Act voorstel, 2026 — bindend

De Industrial Accelerator Act is een voorstel tot verordening met als doel het EU-concurrentievermogen [i.h.b. tegenover China] en de industriële veerkracht te versterken. De Act wil het aandeel van industriële productie in het EU-bbp verhogen naar 20% tegen 2035. De wetgevingsprocedure loopt nog. Speerpunten uit het voorstel zijn snellere vergunningen voor industrieprojecten, strengere regels voor buitenlandse investeerders en een 'Made in Europe'-verplichting in geval van overheidssteun aan producten van 'strategische' sectoren als de bouw, de energie- en de auto-industrie.

REPowerEU
2022 — niet bindend

REPowerEU is het strategische plan van de Europese Commissie om de afhankelijkheid van Russische fossiele brandstoffen te beëindigen en de transitie naar schone energie te versnellen, mede als reactie op de oorlog in Oekraïne. Het is formeel een mededeling (COM(2022)230) gecombineerd met een actieplan. De herziene RED III-richtlijn levert de noodzakelijke juridische instrumenten en doelen om die koers af te dwingen.

Cohesiebeleid en -fondsen
1957, zevenjaarlijkse herziening

Het EU-cohesiebeleid is het voornaamste investeringsinstrument van de EU, gericht op het verkleinen van economische en sociale verschillen tussen regio's en lidstaten. De fondsen (Europees Sociaal Fonds, EFRO, Cohesiefondsen, JTF) worden op basis van verordening 2021/1060 voor de periode 2021-2027 toegewezen aan lidstaten en regio's. De verordening bepaalt regels voor programmering, uitvoering, monitoring en controle. De inhoudelijke prioriteiten, zoals de groene en digitale transitie, zijn bindende bestedingsvoorwaarden waaraan nationale programma's moeten voldoen om aanspraak te kunnen maken op EU-cofinanciering.

RESourceEU
2025 — niet bindend

Het RESourceEU-actieplan is een Europese strategie om de voorziening van kritieke grondstoffen (zoals lithium en zeldzame aardmetalen) zeker te stellen, met name t.b.v. de verduurzaming, digitale industrie en defensie. Het bouwt voort op de Critical Raw Materials Act (CRMA) en wil strategische afhankelijkheden [i.h.b. van China] doen afnemen met wel 50% tegen 2029. RE-SourceEU versnelt de binnenlandse productie, diversifieert toeleveringsketens, versterkt recycling en stimuleert strategische projecten door middel van snellere vergunningsprocedures en gerichte financiering.

Smart Specialisation Strategies
2010 — indirect bindend

Smart Specialisation Strategies (S3) zijn nationale en regionale innovatiestrategieën, tot stand gebracht binnen een door de EU vastgesteld kader, die regio's aansporen hun comparatief voordeel in onderzoek en innovatie (R&I) te identificeren en middelen te concentreren op een beperkt aantal prioritaire domeinen. In de programmeringsperiode 2021-2027 van de cohesiefondsen werd een goedgekeurde S3 een voorwaarde voor financiering uit de EU-structuurfondsen. Alle 27 lidstaten hebben heden een of meerdere S3-strategieën geïmplementeerd.

Circular Economy Act
voorstel, 2026 — bindend

De Circular Economy Act beoogt een interne markt voor secundaire grondstoffen te vestigen, het aanbod van hoogwaardige gerecyclede materialen te verhogen en de vraag daarnaar binnen de EU te stimuleren. Maatregelen hiervoor zijn o.a. verplichte materialenpaspoorten en vereisten rond duurzaam productontwerp. De Act is momenteel bij de Europese Commissie in voorbereiding als verordening en moet voortbouwen op de doelstellingen van het tweede Circular Economy Action Plan (2020), zelf een bouwsteen van de Green Deal.

Just Transition Fund
2021

Het Fonds voor een Rechtvaardige Transitie (JTF) is een nieuw instrument van het Europese cohesiebeleid. Het fonds richt zich specifiek op gebieden die sterk leunen op energie-intensieve industrie en fossiele brandstoffen, en helpt de negatieve sociaaleconomische gevolgen van de transitie naar een klimaatneutrale economie te verzachten. Het JTF financiert innovatie, economische diversificatie en om- en bijscholing van werknemers, zodat de transitie rechtvaardig verloopt en nieuwe werkgelegenheid ontstaat.

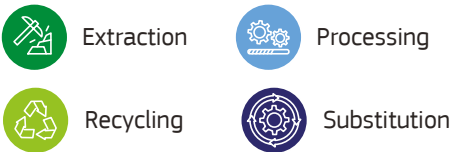
September 2024: Mario Draghi overhandigt zijn advies aan EU-Commissievoorzitter Ursula von der Leyen.
Foto: Europese Commissie.

Kaart van de 47 'strategische projecten' binnen de EU, aangeduid door de Europese Commissie voor 2025 in uitvoering van de Critical Raw Materials Act. Daarnaast zijn er 13 projecten aangeduid die elders in de wereld gelegen zijn. Allen moeten

bijdragen aan het veiligstellen [sic] van de intra-EU-aanvoer van grondstoffen.

Bron: Europese Commissie (2025), Catalogue of selected strategic projects.

Al	Aluminium
B	Boron
BRMs	Battery Raw Materials ¹
Co	Cobalt
Cu	Copper
Ga	Gallium
Ge	Germanium
C	Graphite
Li	Lithium
Mg	Magnesium
Mn	Manganese
Ni	Nickel
PGMs	Platinum Group Metals
REEs	Rare Earth Elements
W	Tungsten

¹ Battery Raw Materials refer to lithium, cobalt, nickel, manganese and graphite

Energie- en grondstoffenbeleid i.r.t. industrie

De volgende pagina's richten de blik op twee landen die zich in het Europese industrielandchap onderscheiden door hun 'talent van de plek'. Waar in Spanje energie- en industriebeleid nauw verweven zijn, geldt datzelfde voor grondstoffen- en industriebeleid in Zweden.

La Razón (conservatief)

Is de energietransitie een hefboom voor Spanje in het komende decennium? (1-2-26, [link](#))
— De energietransitie en strategische autonomie zijn essentiële hefboomen voor onze toekomst.

El País (centrumlinks)

De nog te realiseren energieonafhankelijkheid (6-3-26, [link](#))
— Door de schaarste aan olie en gas als gevolg van de oorlog in het Midden-Oosten moet Europa zijn inzet voor hernieuwbare energie versnellen.

El País (centrumlinks)

Een noodzakelijke akkoord voor een nieuwe wet inzake industrie en strategische autonomie (6-7-25, [link](#))
— Minder rumoer en meer overeenstemming over cruciale veranderingen als deze zouden Spanje veel goed doen.

Cadena SER (centrumlinks)

Vier jaar na het uitbreken van de oorlog in Oekraïne boekt Spanje flinke vooruitgang op het gebied van energieonafhankelijkheid (24-2-26, [link](#))
— Volgens deskundigen voldoet Spanje aan de twee van de drie doelstellingen die Brussel in het REPowerEU-plan heeft vastgelegd, namelijk op het gebied van hernieuwbare energie en diversificatie van leveranciers, maar moet het land zijn energie-efficiëntie nog verder verbeteren.

Uit de gelezen stukken ontstaat een genuanceerd beeld van de Spaanse energietransitie.

La Razón benadrukt vooral optimisme en ziet de transitie als een kans voor economische groei en concurrentiekracht. El País is voorzichtiger en wijst op de kloof tussen beleidsambities en de daadwerkelijke uitvoering, met structurele en institutionele uitdagingen. Cadena SER legt de nadruk op de geopolitieke dimensie, waarbij energie vooral wordt gezien als een kwestie van veiligheid en strategische autonomie in een instabiele wereld.

Samen ontstaat een discours van urgentie: vooruitgang is zichtbaar, maar energieonafhankelijkheid blijft voorlopig onvolledig en contextafhankelijk.

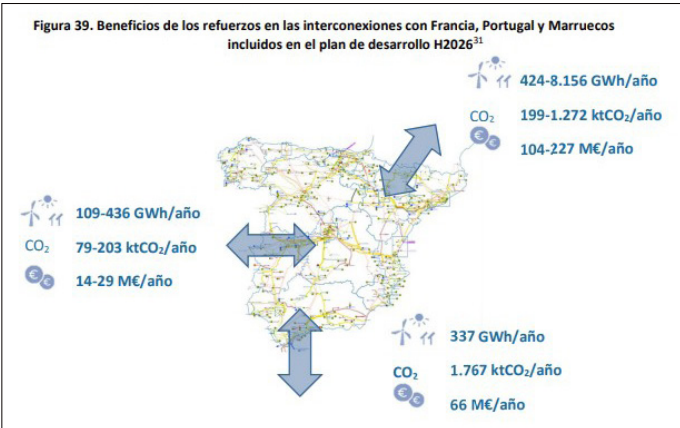
Energie — Spanje

Spanje zet volop in op zijn potentieel aan hernieuwbare energie – met als doel 81% duurzaam opgewekte stroom in 2030 – om zijn industrie naar klimaatneutraliteit te bewegen. Het land positioneert zich als een Europese hub voor groene waterstof.

Het nationale PNIEC-plan focust op de massieve ontwikkeling van zon- en windenergie, energie-efficiëntie en elektrificatie. Daarmee wil Spanje onder andere de concurrentiekracht van zijn energie-intensieve industrie versterken. Projecten op het gebied van groene waterstof, opwek en opslag van hernieuwbare energie en de productie van elektrische voertuigen zijn onder het acroniem PERTE aangemerkt als strategisch in het Plan de Recuperación, Transformación y Resiliencia, het nationale industrieplan dat onder impuls van EU-beleid (NextGenerationEU) is opgesteld. De nationale ambitie weerspiegelt zich ook op regionaal niveau. Waar de hoge dichtheid van in-

dustriële bedrijvigheid Catalonië aanzet tot extra inzet op efficiëntie, profileert het meer rurale Castilla-La Mancha zich – met de uitbreiding van zijn productiecapaciteit voor zon en wind op land – als belangrijke energiehub. Ruimtelijk manifesteert de energietransitie zich op uiteenlopende manieren: in landelijke gebieden via energieproductie en regionale ontwikkeling, in steden via renovatie en mobiliteit, en in industriegebieden via elektrificatie en de integratie van nieuwe energie-infrastructuren. Het aanpakken van regionale ongelijkheid maakt expliciet deel uit van het energie- en industriebeleid.

Voordelen van de versterkingen van de verbindingen met Frankrijk, Portugal en Marokko. Bron: Red H2026 (ontwikkelingsplan 2021-26 van het Spaanse stroomnet).

Spanjes grootste zonnepark Francisco Pizarro. Bron: Google Maps.

Bestuurlijke indeling

Gedecentraliseerde eenheidsstaat met 17 autonome regio's ('Comunidades'). Ruimtelijk beleid ligt grotendeels bij de regio's. De rol van de centrale staat in de ruimtelijke ordening is beperkt tot het vaststellen van het wetgevend kader en het beheer van infrastructuur van nationaal belang. De bevoegdheidsverdeling inzake economisch en industriebeleid is erg complex, waarbij de regio's o.a. instaan voor het implementeren van nationale strategieën. In het energiebeleid bepaalt de nationale overheid het wetgevend kader en is de implementatie sterk decentraal. De regio's hebben de bevoegdheid om aanvullend stringenter energiebeleid te voeren.

Huidige regering

De centrumlinkse regering onder premier Pedro Sánchez (PSOE) wordt gesteund door linkse en regionalistische partijen. Het is een minderheidscoalitie met een sociaaldemocratische signatuur.

Industrie

Spanje heeft een relatief bescheiden industrie in omvang. De maakindustrie (incl. mijnbouw) neemt 10,8% van de bruto toegevoegde waarde voor haar rekening (bron: *Our World in Data*, 2024) en 12% van de werkgelegenheid (bron: *Our World in Data*, 2024). Industriële sleutelsectoren zijn de automobiellindustrie – Spanje is de op een na grootste autoproducent in Europa – agrifood, chemie en farmaceutica.

Energie

Spanje heeft een van 's werelds hoogste productiecapaciteit van zonne- en windenergie; de helft van de geproduceerde elektriciteit komt uit hernieuwbare bronnen. Het land profileert zich als de Europese energiehub en slaagt erin kapitaal aan te trekken voor de ontwikkeling van technologie voor schone energie.

Plan Nacional Integrado de Energía y Clima (PNIEC)

Doelstellingen

Het Spaanse PNIEC heeft als doel klimaatneutraliteit te bereiken tegen 2050 door middel van vergaande decarbonisatie, het verhogen van het aandeel hernieuwbare energie tot 48%, het verbeteren van de energie-efficiëntie met 44%, het elektrificeren van 34% van de economie en het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 32% tegen 2030.

Het plan legt de nadruk op territoriale cohesie, plattelandsontwikkeling en een rechtvaardige transitie voor regio's die worden getroffen door de sluiting van kolen- en kerncentrales, terwijl het tegelijkertijd economische modernisering, werkgelegenheid en sociale gelijkheid bevordert.

Hoofdpijlers

Het PNIEC is opgebouwd rond vijf samenhangende dimensies: decarbonisatie, energie-efficiëntie, energiezekerheid, interne energiemarkt en onderzoek/innovatie. Deze pijlers structureren alle maatregelen en zorgen voor integratie tussen sectoren. Hun onderlinge samenhang creëert synergieën en versterkt de effectiviteit van beleid op nationaal en Europees niveau.

Implementatie

— Regelgevende, strategische en fiscale instrumenten
— Energy Saving Certificate System
— Nationaal Fonds voor Energie-efficiëntie
— Energie-efficiëntieverplichtingen
— Publieke en private investeringskaders

Ruimtelijke dimensie

— Platteland: kansen voor regionale ontwikkeling en cohesie via de energietransitie.
— Stedelijke context: focus op energie-efficiëntie en mobiliteit, zonder expliciete stedelijke typologie
— Transitieregio's (kolen): specifieke aandacht voor rechtvaardige transitie en economische ondersteuning.
— Kwetsbare gebieden: klimaatadaptatie voor o.a. kust- en watergevoelige regio's.
— Nationaal niveau: overkoepelende doelen rond elektrificatie, efficiëntie en hernieuwbare energie.

Plan Estratégico para el Desarrollo Energético de Castilla-La Mancha Horizonte 2030

Doelstellingen

Met haar Plan Estratégico streeft de regio Castilla-La Mancha ernaar een leidende rol te spelen in hernieuwbare energie door de capaciteit uit te breiden, eigen verbruik te bevorderen en de infrastructuur te moderniseren. Dit ondersteunt de overgang naar een koolstofarme economie en versterkt tegelijkertijd de klimaatbestendigheid. Tegelijkertijd stimuleren energieprojecten de plattelandsontwikkeling, creëren ze werkgelegenheid en bevorderen ze de integratie in nationale en Europese netwerken.

Hoofdpijlers

De beoogde energietransitie omvat hernieuwbare bronnen, efficiënt energiegebruik, reductie van broeikasgassen en versterking van energie-infrastructuur.

Deze pijlers combineren economische, ecologische en technologische dimensies en zijn ingebed in internationale kaders zoals het Klimaatakkoord van Parijs en de Agenda 2030.

Implementatie

De uitvoering gebeurt via twee programma's: hernieuwbare energie (18 maatregelen) en energie-efficiëntie (24 maatregelen). Instrumenten omvatten subsidies, regelgeving, technologische ontwikkeling, participatieprocessen en publieke consultaties. Ook monitoring via indicatoren en periodieke evaluaties (2023, 2026) stuurt de implementatie bij.

Ruimtelijke dimensie

— Landelijke gebieden: belangrijkste locaties voor opwek van hernieuwbare energie, econo-

mische stimulans, lokale werkgelegenheid en initiatieven voor 'herbevolking'.

— Stedelijke en industriële centra: renovatie van gebouwen, gedistribueerde energieopwekking, elektrificatie van mobiliteit en lokale energieopwek.
— Ecologisch kwetsbare gebieden: aandacht voor landbouwgronden, open landschappen en zones met ecologische of culturele waarde.
— Regionale integratie: connectiviteit binnen Castilla-La Mancha om energiestromen te optimaliseren en de rol van de regio in nationale en EU-energiemarkten te versterken.
— Strategische corridors en netwerkknoppunten: infrastructuur voor energietransport tussen opweklocaties, stedelijke centra en industriële hubs.

Prospectiva Energética de Cataluña 2050

Doelstellingen

Deze 'energy outlook' voor Catalonië schetst een route naar klimaatneutraliteit tegen 2050, met nadruk op grootschalige elektrificatie, snelle uitrol van hernieuwbare energie en ingrijpende verbeteringen in energie-efficiëntie, terwijl tegelijkertijd de economische concurrentiekracht, sociale cohesie en energiezekerheid worden gewaarborgd.

Hoofdpijlers

Het beoogde efficiënte, hernieuwbare, gedecentraliseerde en democratische energiesysteem omvat energiebesparing, lokale productie (zon/wind), actieve rol van burgers en energie-communites, en sociale rechtvaardigheid (geen energiearmoede). Economische concurrentie en werkgelegenheid zijn expliciet geïntegreerd in deze pijlers.

Implementatie

De uitvoering gebeurt via scenario-analyse (*target vs. reference*), strategische beleidskaders en concrete technologische trajecten zoals elektrificatie, renovatie en mobiliteitstransitie. Instrumenten omvatten wetgeving, investeringen (€84 miljard), innovatie, opleiding en systeemherontwerp (netwerken, opslag, marktmechanismen), ondersteund door Europese en regionale beleidscontexten.

Ruimtelijke dimensie

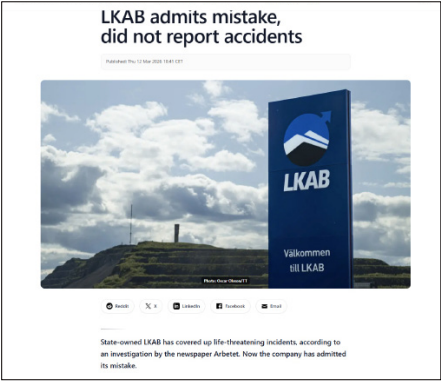
— Het is de bedoeling om gebruik te maken van het potentieel dat is vastgesteld in gebouwen en op locaties zoals bedrijventerreinen, transportinfrastructuur, reservoirs en kanalen etc.
— Industriële en logistieke zones: expliciet aangeduid als strategische knoppunten voor

de integratie van hernieuwbare energie, waterstof, energieopslag en elektrificatie.

— Landelijke en peri-urbane gebieden: expliciet benoemd voor inzet van wind- en zonne-energie, met sterke nadruk op het in balans brengen van energieproductie met landschap, biodiversiteit en landbouw.
— Kwetsbare wijken en gemeenten: expliciet genoemd in het kader van het terugdringen van energiearmoede en het stimuleren van lokale energiegemeenschappen.
— Regionale en transregionale netwerken: expliciet besproken m.b.t. het waarborgen van interconnecties met aangrenzende regio's.

**Tidningen Näringslivet (econo-
misch, liberaal)**
*Zeldzame aardmetalen – de vol-
gende frontlinie in de strijd tussen
veiligheid en milieu* (3-11-25, [link](#))
— China's beslissing om zijn zeldza-
me aardmetalen als een strategisch
wapen te gebruiken in het handel-
sconflict met de Verenigde Staten
heeft gevolgen die veel verder rei-
ken dan de twee grootmachten. Nu
moet het Westen omgaan met het
spanningsveld tussen milieuzorg en
veiligheidspolitieke behoeften.

**Sweden Herald (Engelstalige media
voor nieuws over Zweden, neutraal)**
*LKAB geeft fout toe: ongevallen niet
gemeld* (12-3-26, [link](#))
— Volgens een onderzoek van de
krant Arbetet heeft het staatsmijn-
bouwbedrijf LKAB levensbedrei-
gende incidenten verzwegen. Het
bedrijf heeft zijn fout inmiddels
toegegeven.

**SVT Nyheter (openbare omroep,
neutraal)**
*Het verzet tegen nieuwe mijnen
neemt toe in Zweden: "Burgerlijke
on gehoorzaamheid"* (4-7-24, [link](#))
— Uit onderzoek van de Technische
Universiteit van Luleå blijkt dat het
verzet tegen nieuwe mijnbouwpro-
jecten in Zweden is toegenomen.
De tegenstanders maken gebruik
van een breed scala aan mobilisa-
tiestrategieën – en die strategieën
komen niet altijd overeen met wat
eerdere onderzoeken en beleidsma-
kers hadden verwacht.

**De Zweedse berichtgeving over
mijnbouw en (kritische) grondstof-
fen toont een spanningsveld tussen
strategische noodzaak, institutionele
zwakte en maatschappelijk verzet.**
Enerzijds wordt mijnbouw
neergezet als essentieel voor Eu-
ropese autonomie, veiligheid en de
groene transitie, met een urgente en
toekomstgerichte toon. Anderzijds
leggen kritische stemmen nadruk op
gebrekkige governance en verant-
woordingsproblemen binnen de
sector. Tegelijk groeit lokaal verzet,
waarbij milieuzorgen en democrati-
sche rechten botsen met industriële
ambities.

Samen schetsen de stukken een
beeld van een noodzakelijke maar
omstreden transitie, waarin econo-
mische en geopolitieke belangen
steeds vaker worden uitgedaagd door
publieke weerstand en vragen rond
legitimiteit en vertrouwen.

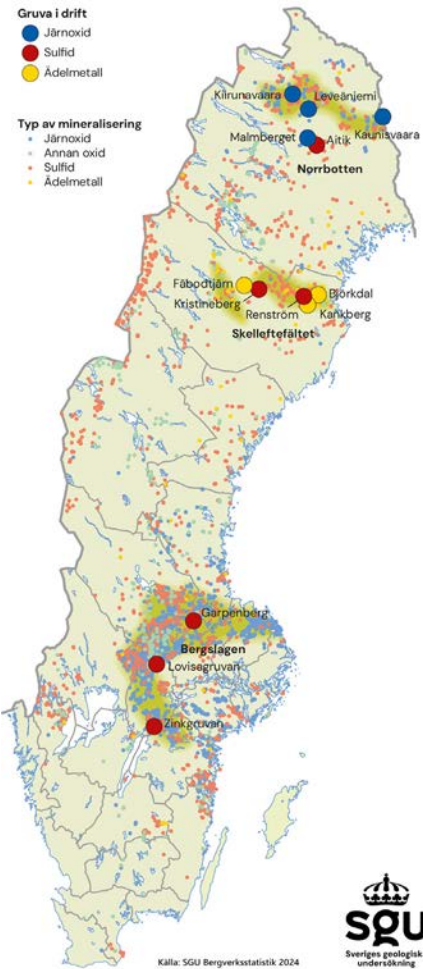
Grondstoffen – Zweden

**Zweden heeft een lange mijnbouwtraditie en wil
zijn koppositie in Europa behouden. Het industrie-
beleid is dan ook sterk gericht op verduurzaming
en de winning van strategische en kritische grond-
stoffen. Met name het noorden van het land wordt
actief ontwikkeld tot een brandpunt van mijnbouw
en zware industrie ten behoeve van de "groene
transitie".**

De EU verwacht een verviervou-
ding van de vraag naar grond-
stoffen tegen 2030 — vooral voor
de productie van windturbines en
autobatterijen — en wil daarbij
de afhankelijkheid van Chinese
import afbouwen. Zweden ziet
voor zichzelf een rol weggelegd
in het veiligstellen van de hele
waardeketen. Vandaag zijn er der-
tien mijnen operationeel, waarvan
negen in het uiterste noorden
(Norrbotten en Västerbotten). De
voornaamste gewonnen materi-
alen zijn lood, ijzer, goud, koper,
zilver en zink. Na de ontdekking
van een grote hoeveelheid zeldza-
me aardmetalen in 2023 heeft de
nationale overheid de grondstof-
fenprospectie sterk opgeschaald
en vergunningsprocedures voor
nieuwe mijnbouwactiviteiten ver-
snel. De regering benadrukt dat

de uitbreiding van de mijnbouw
hand in hand gaat met milieuzorg,
arbeidsrechten en respect voor
de tradities en gezondheid van
inwoners, waaronder de Sami.
De gecombineerde urgentie
rond klimaat, concurrentiekracht
en defensie heeft de overheid
ertoe gebracht een 'versnellings-
bureau' voor de groene transitie
in de industrie op te richten. Dit
bureau coördineert besluitvor-
ming, stroomlijnt investeringen en
doet voorstellen om bureaucra-
tische obstakels weg te nemen. In
het dunbevolkte noorden heeft de
hernieuwde industrialisering een
breed maatschappelijk en ruimte-
lijk transitieprogramma op gang
gebracht, dat de nationale over-
heid samen met lokale besturen
uitwerkt.

Mijnen in bedrijf in Zweden, 2024.
Kaart: SGU.

Kiruna en zijn ijzerertsmin.
Foto: Stadsflytten.nu.

Bestuurlijke indeling

Gedecentraliseerde eenheidsstaat met 21 *län* en 290 gemeenten (*kommuner*). Economisch beleid blijft hoofdzakelijk nationaal. Ruimtelijke ordening is primair een gemeentelijke bevoegdheid binnen een door de nationale overheid bepaald wetgevend kader. Het *län* treedt, als gedecentraliseerd verlengstuk van de nationale staat, toetsend en coördinerend op. In voorkomend geval werken gemeenten samen aan regionale plannen.

Huidige regering

Sinds de verkiezingen van 2022 regeert een rechts blok bestaande uit de Moderaten, Christendemocraten en Liberalen, gedoogd door de rechts-populistische Zweden Democraten. De volgende verkiezingen staan gepland voor september 2026.

Industrie

De Zweedse economie is sterk kennis- en exportgericht. De maakindustrie (incl. mijnbouw) neemt 13% van de bruto toegevoegde waarde voor haar rekening (bron: *Our World in Data*, 2024) en 10% van de werkgelegenheid (bron: *Our World in Data*, 2024). De belangrijkste industrietakken zijn de auto- en de machinebouw, de IT-sector en de life sciences, naast de traditioneel sterke hout-, papier- en metaalproductie.

Grondstoffen

Zweden is een belangrijke Europese producent van ijzererts – Zweden levert 80% van het ijzererts in de EU – koper, zink, lood en goud. In Kiruna is in 2023 een grote voorraad aan zeldzame aardmetalen ontdekt. Deze zijn cruciaal voor batterijen en hernieuwbare technologie, maar leiden tot spanningen met de Sami-gemeenschappen en milieu-organisaties.

Beleid t.a.v. grondstoffen

Doelstellingen

- Mijnbouw in harmonie met milieu, culturele waarden en andere bedrijvigheid
- Innovatie en groei door dialoog en samenwerking
- Randvoorwaarden (o.a. infrastructuur) voor aantrekkelijk investeringsklimaat
- Leiden in mijnbouwtechnologie en geologische kennis
- Internationale uitstraling en samenwerking

Aanpassingen en aanvullingen sinds 2024

Opgaven

- Verduurzaming
- Concurrentiekracht
- Defensievermogen
- Minder import

Elektrificatie
Digitalisering

Aanleiding

- Ontdekking grote hoeveelheden aardmetalen (januari 2023)
- EU Critical Raw Materials Act (mei 2023)

Nationale beleidsprioriteit met hoogste begroting in decennia

- Aantrekken van investeringen in batterijwaardeketen
- Intensiveren van prospectie en kartering door SGU (Geological Survey of Sweden)
- Aansluiting bij Sustainable Critical Minerals Alliance (met Canada, Australië, Frankrijk, Duitsland, Japan, VK, VS)
- Versterken van onderzoek en innovatie in mijnbouwtechniek (Technische Universiteit Luleå)
- Mineralenjacht 2.0
 - > Heropstart wedstrijd SGU voor groot publiek
 - > T.b.v. kennis, draagvlak en betrokkenheid

Wijziging van de mineralenwet

- Nieuwe afweging tussen behoefte aan grondstoffen en milieubescherming
- Versnellen van vergunningsprocedures (o.a. Natura 2000-beoordeling niet meer nodig voorafgaand aan afleveren mijnconcessie)

Opheffing van verbod op uraniumwinning t.b.v. kernenergie

Uitwerking van een nieuwe Mineralenstrategie

- Afstemming op EU Critical Raw Materials Act
- Inperking gemeentelijk vetorecht

Industriebeleid nationaal

Sveriges Industristrategi (2025)

“voor een technologisch toonaangevende en concurrerende industrie in een nieuwe wereld”

Vier pijlers

- Concurrentiekracht van innovatiegedreven maakindustrie
- Resilience, nationale veiligheid en strategische autonomie
- Risicodeling en investeringen in groene industrie (vb. hernieuwbare energie, groen staal, batterijen)
- Verbetering van het ondernemersklimaat (versnellen vergunningsprocedures)

Industriebeleid Noord-Zweden

Regio's Norrbotten en Västerbotten

Sinds 2017 nieuwe industriële dynamiek n.a.v. energietransitie (verduurzaming en elektrificatie). Sinds 2023 ook uitbreiding van prospectie en winning strategische en kritieke grondstoffen.

Verwachting 100.000 nieuwe inwoners = +20%. Opgaven woningbouw, infrastructuur, onderwijs, cultuur en andere sociale voorzieningen, stedelijke ontwikkeling.

Industrieel profiel

- Mijnbouw
- Waterkracht en windenergie
- Staalproductie
- Batterij-industrie

Gröna Accelerationskontoret (2024)

geleid door 2 industriecoördinatoren

Doelstellingen

- Oplossingen voor obstakels, risico's en tegenstrijdige doelstellingen in groene transitie en groei
- Afstemming tussen bedrijven, overheden en gemeenten t.b.v. versnelling transitie

Activiteiten

- Opvolgen van (behoefte aan) ruimte voor industrie
- Onderzoeken van financieringsvormen voor versnelling transitie
- Ontwikkelen van beleid t.b.v. verbetering efficiency en investeringsklimaat

Strategie voor herindustrialisering en maatschappelijke transformatie Noord-Zweden (2024)

Doelstellingen:

- Innovatie in werkwijzen
 - > Versnelling en vereenvoudiging milieuvergunningprocedures
- Zekerstellen van energievoorziening aan industrie en bevolking
- Uitbouw elektranetwerk
 - > Zweeds-Finse waterstofcorridor langs kust Botnische Golf
- Verbetering transportinfrastructuur
- Verbetering huisvesting en voorzieningen
- Versterking onderwijs en opleidingen i.s.m. industrie
- Versterking capaciteit kleine gemeenten en ondersteuning intergemeentelijke samenwerking
 - > Nauwe samenwerking met Accelerationskontoret

Industriebeleid in landen nabij Nederland

De Nederlandse industrie is diep geworteld in de Eurodelta, het economisch kerngebied van Noordwest-Europa. Die ligging maakt grensoverschrijdende samenwerking tot een tweede natuur. Tegelijkertijd voeren Vlaanderen (binnen België), Duitsland en Frankrijk elk een eigen industriebeleid, gevormd door hun nationale economische context en politieke cultuur. Dit hoofdstuk brengt in kaart waar zij hun prioriteiten leggen.

Le Monde (centrumlinks)
Herindustrialisering: de regering stelt 55 kant-en-klare locaties ter beschikking (16-4-24, [link](#))
— De ministeries van Industrie en van Ecologische Transitie hebben dinsdag een overzicht gepresenteerd van beschikbare grondgebieden om Franse en buitenlandse investeerders aan te trekken. In totaal zijn er 55 locaties geselecteerd, die samen meer dan 3000 hectare beslaan, verspreid over het hele land.

Le Monde (centrumlinks)
De herindustrialisering van Frankrijk heeft in 2024 een “terugslag” gekend (11-3-25, [link](#))
— Volgens de jaarlijkse barometer van het bureau Trendeo kende het land in 2024 een “duidelijke verslechtering” van de economische activiteit, en zelfs een “terugval” vanaf de tweede helft van het jaar.

Le Figaro (centrumrechts)
De herindustrialisering in Frankrijk vertraagt: 266 fabrieksopeningen en -uitbreidingen in 2024 (13-3-25, [link](#))
— Het nettosaldo openingen halveerde nagenoeg, van 189 naar 89. Sectoren als gezondheidszorg en voeding presteren nog redelijk, maar transport en mechanica staan onder druk. Voor 2025 wordt geen herstel verwacht: het aantal sociale plannen steeg met bijna 35%, faillissementen nemen toe als inhaalbeweging na covid, milieuvergunningen dalen, en ook buitenlandse investeringen liepen terug.

De gelezen artikels uit **Le Figaro** en **Le Monde** tonen een wisselende en toon rond de Franse herindustrialisering. Aanvankelijk is er optimisme over het proactieve, door de staat gestuurde beleid met optimisme over strategische planning en kant-en-klare locaties. Een jaar later wordt gewezen op een afnemend momentum en onzekerheid over de duurzaamheid van de heropleving.

Frankrijk

Frankrijk wil uitdrukkelijk herindustrialiseren. Het creëren van banen in de industrie en het moderniseren van strategische industriële productie – inclusief de bijbehorende researchcapaciteit – is een kwestie van “souveraineté”. Zowel de analyse als de beleidsinstrumenten zijn sterk ruimtelijk gedifferentieerd.

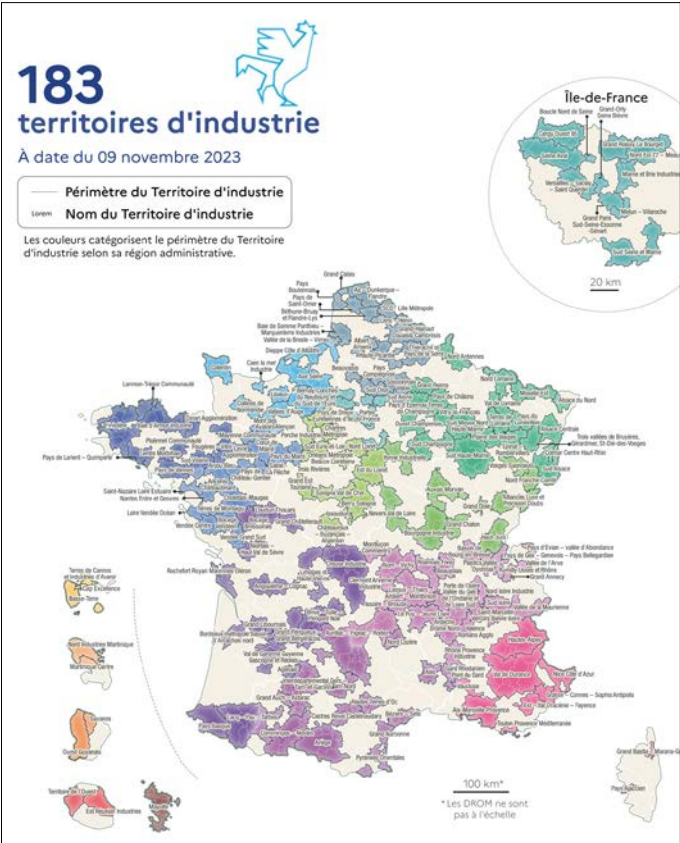
Het huidige Franse industriebeleid is sterk gevormd door de klimaatafspraken, de protesten van de gele hesjes en de coronapandemie. De nationale strategie France 2030 zet de vergroening van de industrie in als gecombineerd antwoord op al deze uitdagingen. Investeringsin productieketens voor batterijen, windturbines, zonnepanelen en warmtepompen worden ondersteund met fiscale en financiële voordelen.

Een steeds terugkerend doel daarbij is het spreiden van de bedrijvigheid. Het programma Territoires d’industrie wil met name gebieden die door de-industrialisering zijn getroffen, aantrekkelijk maken voor binnenlandse en

buitenlandse bedrijfsvestigingen, met oog op vernieuwde industriële werkgelegenheid. De wet op de *zéro artificialisation nette des sols* (no net land-take) brengt de staat en decentrale overheden tot samenwerking om verlaten industrieterreinen te moderniseren.

Franse regio’s zijn verplicht elke vijf jaar een eigen regionaal-economische ontwikkelingsstrategie (SRDEII) op te stellen, afgestemd op de nationale prioriteiten van France 2030 voor de industriële en technologische transitie. Regio’s mikken daarbij op complementaire specialisatie, zowel van de moderne, competitieve clusters bij grote steden als van de oude industriebekkens die voor transformatie staan.

Aangewezen gebieden in programma Territoires d’industrie (2023).

Gigafactory van Automotive Cells Company in Billy-Berclau Douvrin (Hauts-de-France).

Bestuurlijke indeling

Historisch sterk gecentraliseerde eenheidsstaat; sinds de jaren 1980 krijgen regionale en lokale overheden meer autonomie. Ruimtelijk en industrieel beleid blijven sterk top-down gestuurd, met Parijs als dominante besluitvormingskern. Regio's faciliteren lokale economische ontwikkeling. De staat (Agence Nationale de la Cohésion des Territoires, ANCT) bepaalt nationale ruimtelijke strategieën, terwijl regio's (en in mindere mate departementen) uitvoering delen.

Huidige regering

In Frankrijk is de president (heden Emmanuel Macron) de centrale figuur die de grote lijnen van het beleid uitzet. De huidige regering heeft een centrum- tot centrumlinkse samenstelling binnen de bredere macronistische beweging. Er is in de Franse politiek brede consensus over territoriale cohesie, industriële herverdeling en het verkleinen van regionale ongelijkheid. Dit vertaalt zich in investeringsbeleid richting periferie en middelgrote steden.

Industrie

De maakindustrie (incl. mijnbouw) neemt 9,6% van de bruto toegevoegde waarde voor haar rekening (bron: Our World in Data, 2024) en 11% van de werkgelegenheid (bron: Our World in Data, 2024). Belangrijke sectoren zijn de machinebouw, chemie, elektronica, automobiel- en luchtvaartindustrie en agrifood. Die laatste twee zijn sterk exportgericht.

France 2030 (2021)

Doelstellingen

France 2030 is een plan voor strategische investeringen t.w.v. 54 miljard euro in de gehele waardeketen van de industrie, dat tot doel heeft zowel traditionele sectoren de kans te geven hun achterstand in te halen als het concurrentievermogen van de industrieën en technologieën van de toekomst te versterken. De helft van de investeringen is bestemd voor opkomende spelers, terwijl de andere helft gericht is op maatregelen voor het koolstofarm maken van de economie.

Hoofdpijlers

- Betere productie kernenergie-innovatie (SMR), groene waterstof, elektrische auto's en low-carbon vliegtuigen.
- Beter leven: duurzame voeding, nieuwe medicijnen en

medische technologie, en culturele versterking.

- Beter begrijpen: investeren in ruimtevaart en diepzee-onderzoek.

Implementatie

- Regionale contracten tussen staat en regio's
- Versterken van strategische ketens (*filières*) door decarbonisatie en innovatie

Ruimtelijke dimensie

France 2030 is niet alleen een nationale strategie, maar ook een programma dat op regionaal niveau wordt uitgevoerd. Er worden al zo'n 1300 projecten ondersteund en alle 18 regio's zijn hierbij betrokken via overeenkomsten met de staat.

Territoires d'industrie (2018, update 2023)

Doelstellingen

Het programma Territoires d'industrie ging in 2018 van start en werd in 2023 werd versterkt. Doel is de industriële soevereiniteit van Frankrijk te herstellen en de regionale economische ontwikkeling te stimuleren.

Hoofdpijlers

- Identificeren en groeperen van 149 specifieke industriebekkens en ontwikkeling van gerichte actieplannen per bekken.
- Financiële en methodologische ondersteuning om lokale industriële projecten te versnellen en te ondersteunen.
- Bevorderen van samenwerking tussen lokale actoren, de staat en bedrijven.

Implementatie

- Lokale projectleiders als schakel tussen bedrijven en overheden.
- Toegang tot diverse financieringsbronnen en nationale programma's.
- Versterking van samenwerking (netwerkvorming) tussen bedrijven, opleidingscentra en onderzoeksinstituten.
- Verbetering van de vestigingsfactoren voor bedrijven en het opleiden van personeel in de regio.

Ruimtelijke dimensie

Het programma vertrekt vanuit lokale industriële ecosystemen. Het versterkt regio's met industriële identiteit en bevordert een evenwichtige spreiding van productie.

Regio Grand-Est: Schéma Régional de Développement Economique, d'Innovation et d'Internationalisation (SRDEII)

Doelstellingen

Het SRDEII is een strategisch kader om economische ontwikkeling in de Grand-Est te sturen, met focus op transities (ecologisch, economisch, sociaal). Het beoogt bedrijven te ondersteunen bij aanpassing aan klimaatverandering, crises en structurele veranderingen, en stimuleert duurzame groei en veerkracht van regionale ecosystemen.

Hoofdpijlers

Opgebouwd rond vijf oriëntaties: innovatie, competenties, transities (vooral ecologisch), territoriaal evenwicht en Europese positionering. Deze pijlers structureren 27 prioriteiten en zijn gekoppeld aan 9 regionale uitdagingen zoals grondgebruik, energie, mobiliteit en biodiversiteit, waardoor een geïntegreerde ontwikkelingsstrategie ontstaat.

Implementatie

Gebeurt via subsidies, projectoproepen, partnerschappen en begeleidingstrajecten (bvb. het *parcours de transformation*). Instrumenten omvatten samenwerking tussen publieke en private actoren, innovatie-ecosystemen en financieringsmechanismen.

Ruimtelijke dimensie

- Gerichte reconversie van kwetsbare gebieden: Lotharingse staalbekken, valleien van de Vogezen, Ardennen.
- Versterking van reeds competitieve polen: Straatsburg, Metz, Nancy, Reims, Mulhouse.
- Territoriaal verankerde clusterlogica: competitiviteitsclusters, industriële clusters, gelokaliseerde technologische platforms, grensoverschrijdende functionele regio's.
- Ontwikkeling van 'instapklare' industriezones.
- Herontwikkeling van brownfields.
- Strategische logistieke positionering: Rijnkorridor, spoor- en snelwegnetwerken, binnenhavens.

Regio Hauts-de-France: Schéma Régional de Développement Economique, d'Innovation et d'Internationalisation (SRDEII) 2022-2028

Doelstellingen

Het SRDEII van Hauts-de-France wil o.a. werkgelegenheid versterken de transformatie van de regionale economie versnellen. Dit gebeurt door bedrijven te ondersteunen in hun groei, innovatie en internationalisering, en door in te spelen op ecologische, digitale en maatschappelijke transitie.

Hoofdpijlers

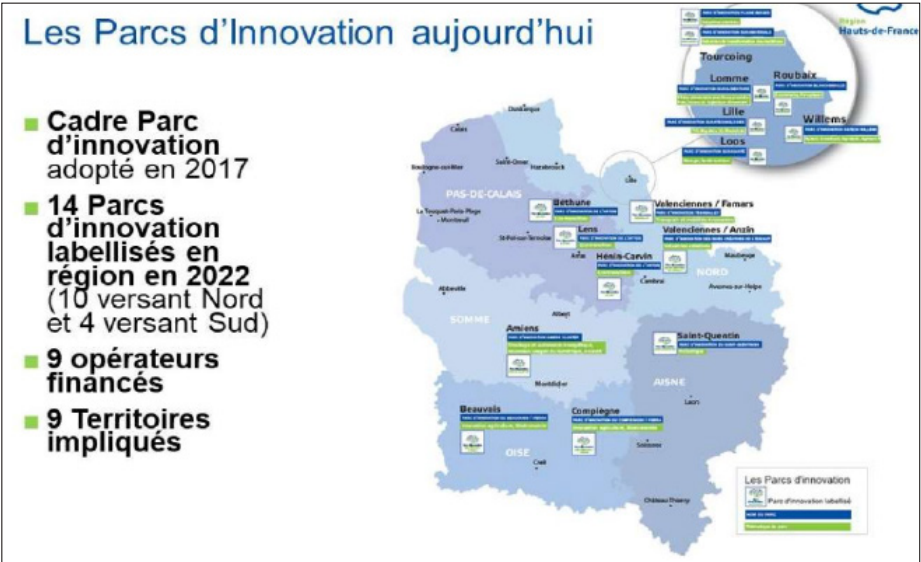
De strategie rust op zes hoofdpijlers: ondersteuning van bedrijven en ondernemerschap, economische transformatie via de 'Révolution 3'-dynamiek (verduurzaming en circulaire technologie), stimulering van innovatie en vaardigheden, internationalisering, territoriale aantrekkelijkheid en samenwerking met andere regio's.

Implementatie

Gebeurt via financiële instrumenten (subsidies, leningen, fondsen), begeleidingsprogramma's voor bedrijven, innovatie-ecosystemen en Europese fondsen.

Ruimtelijke dimensie

- Traditionele industriegebieden (bvb. metallurgie in Duinkerke, transportmaterieel in Hainaut-Douais-Cambrésis)
- Agrifood in meer landelijke gebieden
- Gediversifieerde industrie elders (chemie in Compiègne, machinebouw in Beauvaisis)
- Gigafabrieken voor EV-batterijen
- Haven van Duinkerke als sleutelhub (decarbonisatie!)

De Tijd (economisch-financieel)
Nu Noord-Frankrijk de rug recht, is West-Vlaanderen de dupe: wie wil nog de grens oversteken? (9-11-23, [link](#))
— Nu Noord-Frankrijk volop de kaart van de herindustrialisatie trekt, houdt de maakindustrie in West-Vlaanderen de adem in. Duizenden Franse grensarbeiders dreigen er de komende jaren de brui aan te geven, terwijl ze hier broodnodig zijn.

De Standaard (centrumrechts)
“De investeringsmotor van de Belgische chemie- en farma-industrie is stilgevallen” (22-4-26, [link](#))
— Het Belgische aandeel in nieuwe chemie- en farma-investeringen in Europa is de voorbije tien jaar pijlsnel teruggevallen. Vooral sinds 2023 is het snel gegaan.

De Morgen (links)
“Europa durft niet voluit in te zetten op de toekomst: waarom onze industrie achterop raakt” (13-2-26, [link](#))
— Europa moet vol aan de bak om de industrie concurrentieel en performant te houden, zo werd op een Europese top in februari 2026 eens te meer duidelijk. “Het ontbreekt ons aan echt strategisch denken,” zegt onderzoeker industrie- en klimaatbeleid Tomas Wyls (Vrije Universiteit Brussel).

De gelezen artikels tonen een verdeeld discours over de toekomst van de Belgische en Europese industrie, variërend van regionale economische bezorgdheid en investeringsproblematiek tot fundamentele kritiek op het beleid. De focus ligt op concurrentiekracht, investeringen en de vraag hoe Belgische regio's zich kunnen handhaven in een veranderend Europees economisch landschap.

Vlaanderen

Al decennia voert Vlaanderen beleid om zich te positioneren bij de economisch best presterende regio's van Europa. Het behoud van internationaal concurrentievermogen is vandaag de grootste zorg. Ook klimaattransitie en -technologie staan hoog op de agenda.

Sinds economisch beleid in 1980 werd overgeheveld van de nationale staat naar de gewesten, heeft Vlaanderen voortvarend ingezet op de modernisering van zijn industrie – met van meet af aan een focus op biotechnologie en micro-elektronica. Visie 2050 (2015) en het Industrieplan (2025) bouwen op hoofdlijnen voort op eerdere programma's, zij het afgestemd op actuele trends en sindsdien gemaakte internationale afspraken. Een punt van kritiek is of eerdere plannen voldoende tijd kregen om vruchten af te werpen.

Doorheen de jaren heeft de zware industrie bijzondere aan-

dacht van het beleid gevraagd: aanvankelijk vooral vanwege de sociale gevolgen van herstructureringen en fabriekssluitingen – met name in de automobielsector – en in meer recente jaren vanwege de verduurzamingsopgave. Met het transitieprogramma ‘Klimaatprong’ wil Vlaanderen toewerken naar een koolstofcirculaire energie-intensieve industrie. Ruimtelijk landt dit beleid in de bestaande industrieclusters en logistieke ‘poorten’: de zeehavens van Antwerpen, Gent en Zeebrugge en de corridor van het Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) tussen Antwerpen en Genk.

Petrochemie in de Antwerpse haven. Bron: Port of Antwerp.

Bestuurlijke indeling

België is een federale staat; Vlaanderen is een volwaardige deelstaat met eigen parlement en regering. Zowel economisch beleid (incl. wetenschappelijk onderzoek en innovatie) als ruimtelijke ordening zijn in belangrijke mate gewestelijke bevoegdheden – een van de verst doorgevoerde regionalisering in Europa. De federale overheid is bevoegd voor het algemene economische klimaat. Vlaanderen heeft zijn provincies en gemeenten veel autonomie gegeven in hun ruimtelijke ordening, maar blijft wel de strategische lijnen uitzetten.

Huidige regering

De Vlaamse politiek heeft een centrum-rechts zwaartepunt. Sinds de verkiezingen van juni 2024 vormen N-VA (Vlaams-nationalisten, rechts), Vooruit (sociaaldemocraten) en CD&V (christendemocraten) een coalitie. Over het belang van concurrentiekracht en innovatie is brede consensus.

Industrie

De Vlaamse economie is sterk exportgericht en zeer open. De maakindustrie neemt 11,4% van de Belgische bruto toegevoegde waarde voor haar rekening (bron: Our World in Data, 2024) en 14,3% van de Vlaamse. Ze zorgt voor 12% van de Belgische werkgelegenheid (bron: Our World in Data, 2024) en eveneens bijna 12% van de Vlaamse (bron: Statistiek Vlaanderen, 2024). Vlaanderen is sterk innovatiegedreven, met R&D-investeringen van meer dan 3% van het bbp, boven het Europese gemiddelde. De belangrijkste industrietakken zijn de farmaceutische, voedingsmiddelen- en chemische industrie (incl. life sciences).

Visie 2050 (Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling, 2016); Vizier 2030 (2018)

Doelstellingen

Hoofddoelstelling van Visie 2050 is het creëren van welvaart en welzijn op een slimme, innovatieve en duurzame manier in een sociaal, open, veerkrachtig en internationaal Vlaanderen waarin iedereen meetelt. Centraal staat het realiseren van transities naar een duurzame samenleving binnen ecologische grenzen. Vizier 2030 vertaalt de visie naar concrete maatregelen en biedt een monitoringsstructuur mede t.o.v. de SDG's.

Hoofdpijlers

De visie rust op drie centrale pijlers: een nieuwe economie, een inclusieve samenleving en een werking binnen de ecosysteemgrenzen. Hierbij vormen economische, socio-culturele en ecologische dimensies de rode draad doorheen thema's als energie, mobiliteit, materialen en zorg.

Implementatie

Transitiemanagement en 'wendbare overheid' als randvoorwaarden. Belangrijke instrumenten zijn digitalisering (bvb. big data en het 'internet der dingen'), innovatieve businessmodellen zoals de deeleconomie, en samenwerking met maatschappelijke stakeholders en internationale partners.

Ruimtelijke dimensie

— Industriële concentratie stimuleert samenwerking en symbiose, met technologieën zoals biotechnologie en hightech recycling als nieuwe economische motoren
— Wonen in een kwaliteitsvolle omgeving, gezonde lucht en minder ruimtelijke versnippering.
— Industrie wordt geïntegreerd in slimme energie- en stedelijke netwerken ('smart cities').
— Ruimte voor een robuust watersysteem: Combinatie van slimme technologie en voldoende ruimte voor wateropvang en infiltratie, met aandacht voor natuur, recreatie en zachte mobiliteit.
— Geïntegreerde mobiliteit en infrastructuur en strategische knooppunten versterken Vlaanderen als logistieke draaischijf.
— Circulaire en multifunctionele ruimte; circulaire materialenketens dragen bij aan verminderde afhankelijkheid en verlichting van de mobiliteitsnetwerken.

Klimaatsprong voor de Industrie 2026-2030 (2025)

Doelstellingen

Klimaatsprong voor de Industrie is een programma dat de energie-intensieve industrie (chemie, raffinage en staal) faciliteert in de transitie naar een CO2-arme en koolstofcirculaire productie, zonder aan concurrentievermogen in te boeten. Het programma ziet vier transitiepaden:
— het gebruik van biomassa als energie en grondstof,
— circulariteit, met voornamelijk hergebruik van kunststof,
— elektrificatie en verhoogd gebruik van waterstof (H2),
— afvangen, opslaan en hergebruiken van CO2 (CCS en CCU).

Hoofdpijlers

— Betaalbare en voldoende energie als randvoorwaarde: inzet op hernieuwbare energiebronnen en aanpak van netcongestie.
— Aanleg van CO2- en waterstofinfrastructuur met gericht financieel mechanisme voor first movers.
— Circulaire economie en procesomschakeling; uitbouw van een chemical recycling hub voor Europa.
— Nieuwe financieringsinstrumenten voor CO2-reductie, o.a. transitiecontracten ('contracts for difference').
— Versterking van maatschappelijk draagvlak.

Implementatie

— Permanent overlegorgaan met een quadruple helix-aanpak: overheid, industrie, kennisinstellingen en middenveld.
— Sturende rol van de havens (North Sea Port, Port of Antwerp-Bruges) en afvalstoffenmaatschappij OVAM.
— Projectmatig werken via tijdelijke projectgroepen die concrete projecten operationaliseren.

Vlaams Industrieplan (2025)

Doelstellingen

Met het Industrieplan wil Vlaanderen de dalende trend in de industriële activiteit keren en de industrie in Vlaanderen verankeren als een toonaangevende, competitieve en duurzame sector. Het plan dient als motor voor de hele economie, werkgelegenheid en export, waarbij economische groei en welvaart centraal staan.

Hoofdpijlers

De strategie rust op zeven prioritaire domeinen: stimuleren van innovatie, ondersteuning bij decarbonisatie, een efficiënt omgevingsbeleid en circulaire economie, talentontwikkeling, versterking van strategische infrastructuur, afstemming met federaal/Europees beleid en internationale concurrentiekracht.

Implementatie

Belangrijke instrumenten zijn het Vlaams Industrieforum voor structureel overleg en financieringsmechanismen zoals transitiecontracten (cf. Klimaatsprong). Digitalisering via het e-loket ondernemingen en administratieve vereenvoudiging ondersteunen de uitvoering. Veertien energie-intensieve bedrijven die tijdens de energiecrisis van 2022-2023 zwaar getroffen werden, krijgen extra steun.

Ruimtelijke dimensie

— Vlaamse havens ontwikkelen zich tot knooppunten voor industrie en energie, met een sleutelrol in CCS/CCU en de import en distributie van waterstof.

— Meer en beter beschikbare bedrijventerreinen moeten industriële groei en verankering in Vlaanderen mogelijk maken.
— Investeringspijpleidingen en elektriciteitsnetten zijn essentieel om nieuwe energiestromen te faciliteren en netcongestie te vermijden.
— De industrie wordt ontsloten via geïntegreerde, emissiearme transportnetwerken met onder meer laad hubs en zero-emissie vrachtinfrastructuur.
— Robuuste en rechtszekere vergunningen moeten investeringszekerheid bieden voor lange termijn industriële en technologische projecten.

Der Spiegel (centrumlinks)
Voor deze industrieën moet Duitsland vechten (4-2-25, [link](#))
— De Bondsrepubliek is nog steeds een industriële grootmacht. De groene productie van basismaterialen zoals staal en cement wordt hier echter steeds duurder en vormt een bedreiging voor ons voortbestaan. Waar kan het land zonder? Wat moet behouden blijven?

Frankfurter Allgemeine (conservatief-liberaal)
Het spook van de de-industrialisering (29-3-26, [link](#))
— Fabriekssluitingen, ontslagen, concurrentie uit China: het lijkt erop dat Duitsland in de greep is van de-industrialisering. Maar een grootschalig onderzoeksproject schetst een verrassend beeld – en laat zien dat sommige sectoren zichzelf opnieuw uitvinden.

Die Zeit (centrumlinks)
Made in Europe: Klinkt charmant, maar is niet genoeg (4-3-26, [link](#))
De Europese Commissie heeft haar 'Made in Europe'-plan [Industrial Accelerator Act] gepresenteerd dat de industrie een impuls moet geven. Helaas ontbreken er een paar essentiële punten: een goed functionerende gemeenschappelijke markt, gezamenlijk onderzoek, en goedkope energie.

In de geselecteerde stukken overheerst een gedeelde, maar gespannen toon over de-industrialisering en industriële transformatie.

Spiegel Online benadert het onderwerp analytisch en structureel, met focus op kwetsbare sectoren en selectieve industriële bescherming. De Frankfurter Allgemeine Zeitung hanteert een technocratische, datagedreven benadering waarin de industrie wordt gemeten en geanalyseerd, wat onderliggende zorgen over stabiliteit suggereert. Die Zeit stelt de EU-strategie 'Made in Europe' ter discussie als onvoldoende.

Gezamenlijk ontstaat een beeld van gematigde bezorgdheid waarin herstructurering, beleid en voortdurende evaluatie centraal staan en strategische bijsturing vereisen.

Duitsland

Het industriebeleid van Europa's grootste economie richt zich op het behouden, versterken en moderniseren van de industriële basis. Investeren in hernieuwbare energie en hightech dienen tegelijk het klimaat, de strategische *Souveränität* en het terugdringen van de welvaartsverschillen tussen oost en west.

De industrie neemt in Duitsland een groot aandeel in de werkgelegenheid en de toegevoegde waarde, maar verkeert al geruime tijd in zwaar weer. Vooral de Chinese concurrentie laat zich voelen, en de kritiek dat de sector onvoldoende aansluit bij nieuwe technologie, klinkt breed. Na de Russische aanval op Oekraïne stakte bovendien de aanvoer van betaalbare energie. In het land heerst vandaag een sfeer van crisis en urgentie, die ook in het beleid doorklinkt. De regering-Scholz sprak in haar industriestrategie van 2023 van een "Zeitenwende", een keerpunt. De huidige coalitie onder Friedrich Merz kondigt een herijking van die strategie aan, terwijl vanuit de industrie zelf het geluid klinkt

dat plannen nu moeten worden omgezet in actie. In het industriebeleid gaat nog steeds veel aandacht naar traditionele en energie-intensieve sectoren als automotive, petrochemie en staal. Decarbonisatie is niet langer louter klimaatbeleid, maar ook een kwestie van het afbouwen van energieafhankelijkheid. Dat wordt gekoppeld aan doelstellingen van territoriale cohesie: grote industriële investeringen – in de productie van halfgeleiders, batterijen en waterstof – worden bewust naar de Oost-Duitse deelstaten gestuurd. Tegelijk zet de *Energiewende* de aan de Noord- en Oostzee grenzende deelstaten op de kaart als kansrijke energie- en waterstofhubs.

Sectorale focus van industriebeleid op niveau van de Länder.
Bron: BBSR / CIMA Institut für Regionalwirtschaft (2025).

Bestuurlijke indeling

Federale staat met 16 deelstaten (*Länder*). Economisch beleid is gedeeld tussen Bund en Länder. In zowel het industriebeleid als de ruimtelijke ordening stelt de federale overheid het kader – ze lanceert ook grote investeringsprojecten bvb. voor verduurzaming – maar de implementatie ligt bij de *Länder*. Strategische ruimtelijke plannen worden door de *Länder* en onderliggende regio's (*Bezirke*) gemaakt.

Huidige regering

Sinds mei 2025 regeert een grote coalitie van het centrum-rechtse CDU/CSU en het centrumlinkse SPD, o.l.v. bondskanselier Friedrich Merz (CDU). De oriëntatie is gematigd conservatief met sociaaldemocratische accenten.

Industrie

De Duitse industrie is de grootste productie-economie van Europa, goed voor ongeveer een derde van de totale Europese productie. De maakindustrie (incl. mijnbouw) neemt maar liefst 18% van de bruto toegevoegde waarde voor haar rekening (bron: *Our World in Data*, 2024) en tevens 18% van de werkgelegenheid (bron: *Our World in Data*, 2024). Ze bestaat uit een mix van grote multinationals en een zeer sterke *Mittelstand* (middelgrote bedrijven). Belangrijke sectoren zijn de automobielbouw, machinebouw en chemie.

Neue Industriestrategie (2023)

“Industriepolitiek in der Zeitenwende”

Uitdagingen

- Geopolitiek en geo-economisch kantelmoment
- Onvoldoende geïnvesteerd en hervormd in vestigingsfactoren (i.h.b. energie, regelgeving, opleiding)
- Transitie naar klimaatneutraliteit

Strategieën

1. Uitlijning op EU-beleid
2. Zekerstellen van betaalbare energie, versnellen van procedures, vormen en aantrekken van talent
3. Financiële ondersteuning van welbepaalde sectoren

Maatregelen

- “Versterken wat ons competitief maakt”
- > Energietransitie: versnelde uitbouw wind- en zonneparken, ontwikkeling stroomnet i.h.b. noord-zuid, H2-infra en -import, energieprijzen
 - > Modernisering transport- en digitale infrastructuur
 - > Burocratie verminderen i.h.b. voor strategische sectoren (cf. EU)
 - > Innovatie en spits technologie bevorderen (MKB, start-ups, scale-ups, proeftuinen)
 - > Digitalisering en AI
 - > Investerings aantrekken
 - > Beschikbaarheid van talent: opleidingen en arbeidsmigratie
 - > Gemeenschappelijke markt EU versterken

Doelstellingen

- Aantrekkelijk vestigingsklimaat (‘Industriestandort’)
- Toekomstbestendige welvaart
- Economische veiligheid (‘Wirtschaftssicherheit’)

- “Uitbouwen wat ons veilig houdt”: defensie, energieproductie, digitale soevereiniteit, grondstoffen
- > Economische veiligheid: handelsakkoorden, diversificatie ketens
 - > Micro-elektronica: chips, halfgeleiders
 - > Technologieën t.b.v. energietransitie incl. batterijen
 - > Grondstoffen en circulaire economie: mijnbouw, verwerking, recycling

- “Vernieuwen wat ons sterk maakt”: klimaatneutrale (basis-) industrie
- > Emissiehandel EU
 - > Nationale steunprogramma’s o.a. Carbon Contracts for Difference
 - > Markt creëren voor groen staal, cement e.d.
 - > CCS/CCU
 - > Duurzame mobiliteit, i.h.b. auto-industrie

Industriestrategie regering-Merz

Verwacht begin 2026 mede o.i.v. uitblijvende kentering

Bund-Länder-Gemeinschaftsaufgabe

‘Verbesserung der Regionalen Wirtschaftsstruktur’ (GRW)

Centraal nationaal instrument voor economische ontwikkeling in achterblijvende regio’s. Sinds 1970

Doelstellingen (herzien jan. 2026)

- Faciliteren van investeringen in creatie arbeidsplaatsen, verhoging arbeidsproductiviteit, technologieën t.b.v. hernieuwbare energie en klimaatneutraliteit.
- Versterken van arbeidsmarkt in krimpregio’s.

Huidig toepassingsgebied (2022-2027) o.b.v. bbp/inwoner + werkloosheidsgraad:

- Alle Oost-Duitse regio’s uitgez. delen van Berlijn
- Oud industriegebied o.a. Ruhrgebied, Saarland
- Landelijk gebied o.a. kustregio Nedersaksen
- Extra steun aan grensregio’s bij Polen en Tsjechië
- Speciaal GRW-programma voor transitie van Oost-Duitse petrochemiecomplexen en havens

Strukturstärkungsgesetz Kohle-regionen (2020)

Bijzondere federale steun aan mijnbouwregio’s (2020) i.h.k.v. energietransitie (*‘Kohleausstieg’*): financiering + programma

- > Rheinisches Revier (Noordrijn-Westfalen)
- > Lausitzer Revier (Saksen en Brandenburg)
- > Mitteldeutsches Revier (Saksen en Saksen-Anhalt)

Vorrang- en Eignungsgebiete

Zones prioritair bestemd voor een welbepaalde functie of activiteit, bvb. windenergie, grondstoffenwinning, havengebonden industrie. In *Vorranggebiete* worden andere functies die niet verenigbaar zijn met de activiteit in kwestie, uitgesloten. Met *Eignungsgebiete* (‘geschikte zones’) wordt gestreefd naar het ruimtelijk concentreren van een activiteit. In de praktijk worden deze bestemmingstypes ingezet t.b.v. bouw van windturbines, maar ook voor grondstoffenwinning, energie-intensieve industrie en multimodale hubs voor goederenvervoer.

Industriebeleid Noordrijn-Westfalen (NRW)

Transformatie richting digitalisering en klimaatneutraliteit staat centraal in de industriepolitiek van dit historische *“Industrieland”*.

Industriepolitisches Leitbild (visie, 2019, update 2025)

- Circulaire economie als kernopgave i.v.m. klimaatverandering en vermindering van de afhankelijkheid rond grondstoffen. NRW werkt aan een *Kreislaufwirtschaftsstrategie*.
- NRW wil in 2045 eerste klimaatneutrale industrieregio van Europa zijn. Daarvoor o.a. uitbouw waterstofinfrastructuur.
- Financiële ondersteuning voor transformatie van brownfields in door Bund (m.n. GRW) en Land aangewezen gebieden.

5-StandorteProgramm rond voormalige mijnvestigingen Ruhrgebied

Duisburg, Gelsenkirchen, Hamm, Herne, Kreis Unna: Versterking innovatie, opleiding en werkgelegenheid in gemeenten getroffen door uitfasering steen- en bruinkoolwinning i.s.m. Investitionsgesetz Kohle-regionen.

Conclusies

Algemene conclusies

— Importantie van de EU

De Europese Unie is vandaag alomtegenwoordig in het industriebeleid in Europa. De EU bepaalt de doelen en kaders voor nationaal beleid. Naast de historische marktregulerende rol treedt ze tegenwoordig ook meer richtinggevend en zodoende strategisch op ("Deals") en ontwikkelt ze instrumenten ("Acts") – om o.a. de productie van schone technologieën te stimuleren en voor toegang tot essentiële grondstoffen te zorgen.

— Geen gesprekken over het 'waarom' van de industrie

Industriebeleid was tot voor kort sterk technocratisch ingestoken – ongeacht of de belangrijkste doelstellingen zich in het domein van de competitiviteit of de verduurzaming bevonden. De 'terugkeer van de geopolitiek' brengt industriebeleid nu in een stroomversnelling. Het gevestigde neoliberale paradigma maakt dat de politiek worstelt met het idee en de mate van overheidsingrijpen in de economie. Opeenvolgende regeringen leggen wisselende accenten, met onvoldoende continuïteit tot gevolg. Een maatschappelijk debat over het waarom van industriepolitiek blijft uit, waardoor langetermijnvisies uitblijven. Dit alles zorgt ook voor verweving en verwarring tussen narratieven gericht op veiligheid en autonomie (korte termijn) en op duurzaamheid (lange termijn).

— Veel energie naar behoud van het bestaande

Uit het gevoerde beleid blijkt padafhankelijkheid: er wordt sterk ingezet op de instandhouding van gevestigde industrieën (en belangen). Dit valt op wanneer het gaat om de verduurzaming van zware industrie op bestaande locaties: zie beleid rond Tata Steel en Chemelot in Nederland alsook de Oost-Duitse chemieclusters. Er is in geen van de onderzochte landen sprake van strategische afbouw van deze activiteiten.

— Besluitvorming gehinderd

Onduidelijkheid binnen lidstaten over het doel van industriepolitiek resulteert in meningsverschillen/botsingen op EU-niveau, met impact op de EU-besluitvorming. Dat zagen we zeer recent bijvoorbeeld m.b.t. het 'Made in Europe'-principe in de Industrial Accelerator Act: vrijhandel in stand houden (Duitsland) vs. eigen industrie beschermen (Frankrijk). Hier speelt misschien de mate van afhankelijkheid van 'het buitenland' voor energievoorziening mee.

— Weer meer aandacht voor welvaartsverschillen

Na een aantal decennia van economisch beleid om "sterker te maken wat sterk is", gaat vandaag weer meer aandacht naar werkgelegenheids- en welvaartsverschillen tussen regio's. Het verkleinen daarvan is in meerde-

re landen (Frankrijk, Duitsland, Spanje) een van de doelstellingen van het industriebeleid geworden. De groeiende aandacht voor sociale cohesie zien we in Nederland in de invloed van het "Elke regio telt"-rapport (Rli, ROB en RVS, 2023) en het discours rond "bestaanszekerheid".

— Cultureel bepaalde discours

Het aspect van sociale cohesie krijgt in landen op heel verschillende manieren aandacht: in Frankrijk krijgt industriepolitiek een affectieve, haast symbolische lading (bvb. "*reconquête industrielle*"): het gaat over het herstel van de identiteit van oude industrieregio's die door de-industrialisering zijn getroffen. Daartegenover staat de technische, economische benadering van bijvoorbeeld Duitsland en Zweden: grote opgaven waaraan landen zich hebben gecommitteerd, zoals de energietransitie en het verminderen van afhankelijkheid van derde landen, stelt regio's voor sociale uitdagingen, en daar wil men met beleid op inspelen. Deze laatste redeneerlijn is ook te zien in het EU-beleid.

— Milieu onder druk

Geopolitieke spanningen duwen milieu- en sociale kwesties in meer recente industriebeleidsiniciatieven naar de achtergrond. Te streng geachte normen en regelgeving moeten worden herzien, vergunningsprocedures moeten

worden versneld. In Duitsland staat "minder bureaucratie" hoog op de agenda en Zweden heeft een 'versnellingsbureau' met 'industriecoördinatoren' opgericht. Hoewel de industrie blijft aankaarten dat op plannen onvoldoende snel actie volgt, lijken regeringen meer geneigd om bestaande strategieën te herzien dan ze te implementeren.

— Duurzame energie als basis

In talrijke landen rekent het industriebeleid op een succesvolle energietransitie. Dit wordt versterkt door de bindende EU-energie richtlijn (Renewable Energy Directive, RED). Dit zien we in de grote aandacht voor enerzijds de verduurzaming van productieprocessen (waarbij veel verwacht wordt van waterstof) en anderzijds de productie van batterijen (waarvan de fabrikanten van elektrische auto's als de belangrijkste afnemers worden gezien).

— Intra-Europese specialisatie onduidelijk

Naast de automobiellindustrie wordt de hightech-industrie (microchips en halfgeleiders) in meerdere Europese landen expliciet genoemd als sector die door industriebeleid gefaciliteerd moet worden. Op nationaal niveau lijken landen hun kaarten allen te willen inzetten op deze sectoren; we zien bijzonder weinig ambities rond of visie op specialisatie. Concurrentievermogen, ook ten

opzichte van andere Europese landen, lijkt in nationaal beleid nog altijd het hoogste goed.

— De grensoverschrijdende blik

Rond grondstoffen is een supranationaal Europees perspectief duidelijk aanwezig (met name in Zweden, dat zichzelf positioneert als "grondstoffenleverancier van de EU"). Energie daarentegen blijft een zeer nationale aangelegenheid – blijkt van een wens om met een buurland samen te werken, stellen we enkel in Catalonië vast. Waterstofinfrastructuur wordt dan weer wel vaak in grensoverschrijdende samenwerkingen opgepakt (buisleidingen tussen Frankrijk, België en Luxemburg, en tussen Zweden en Finland).

— Circulaire economie zwak uitgewerkt

Circulaire economie is niet sterk aanwezig – in Nederland en Vlaanderen staat het het meest prominent op de agenda – en wordt slecht gedefinieerd in het beleid. Uit de stukken blijkt wel dat met de term bedoeld wordt op recycling en terugwinning, i.h.b. van kritische en strategische grondstoffen.

— Omvang en staat van de arbeidsmarkt

Het opleiden en aantrekken van geschoolde en gespecialiseerde arbeidskrachten in de industrie is in talrijke landen een belangrijk beleidsdoel – in de algemene

beleidsstukken echter zonder verdere specificatie naar skills of opleidingsniveau. Het wordt ook meermaals genoemd in EU-beleid. Arbeidsmigratie wordt hiermee slechts uitzonderlijk en impliciet in verband gebracht (bvb. voor het sterk vergrijzende Noordrijn-Westfalen en de industrialisering van het dunbevolkte Noord-Zweden).

Terminologie en discours

— Industriepolitiek

Industriepolitiek heeft als begrip hernieuwde legitimiteit gekregen: bescheiden sinds 2010 n.a.v. de ‘Vierde Industriële Revolutie’ van digitalisering en ‘smart’ technologie, en later uitdrukkelijk onder invloed van economische en militaire dreiging van grootmachten. De Duitse en Zweedse industriestrategieën zijn reacties op internationale gebeurtenissen (cf. *“Industriepolitik in der Zeitenwende”* na de Russische inval in Oekraïne). Daartegenover liggen binnenlandse sociale ontwikkelingen ten grondslag aan de intensivering van het industriebeleid in Frankrijk: illustratief is dat het nationaal programma Territoires d’industrie resideert onder het Agence Nationale de la Cohésion des Territoires.

— (Her)industrialisering

‘Industrialisering’ wordt in Zweden en in Frankrijk in de mond genomen. In Noord-Zweden vestigt zich inderdaad *nieuwe* industrie in nabijheid van grondstoffen voor de energietransitie (“groene industrialisering”). In Frankrijk wordt ingezet op *her*-industrialisering: het terughalen van productieprocessen naar het eigen land (*réindustrialisation, relocalisation*), om het aandeel van de industrie in het bbp te verhogen. (We zijn de term *“reindustrialización”* ook in beleid en pers in Spanje tegengekomen, maar kunnen nog niet zeggen of dit een

met Frankrijk vergelijkbare lading heeft.)

Elders lijkt (her)industrialisering geen beleidsbegrip. Vlaanderen spreekt van “industriële verankering”: het behoud van de industrie staat centraal.

In Spanje is het verkleinen van de kloof tussen rijke en armere regio’s reden om te investeren in hernieuwbare energie. Een groot dus goedkoop aanbod aan hernieuwbare energie is een aantrekkelijke vestigingsfactor voor nieuwe industrie, zo wordt gerekeneerd, en kan zo een economische impuls aan regio’s geven (“rechtvaardige transitie”), zij het wel dat men de ontwikkeling van vestigingslocaties in publiek-private partnerschappen oppakt. [1]

— Strategische autonomie

Begrippen die inhoudelijk dichtbij de gedachte van ‘strategische autonomie’ staan, zijn vandaag alomtegenwoordig in de onderzochte landen. Waardeketens (D *Wertschöpfungsketten*, S *värdekedjor*, F *filieres*) staan daarin centraal, verbonden met energieleveringszekerheid en af te bouwen afhankelijkheden van energie en grondstoffen en uit derde landen (D *Versorgungssicherheit*, S *försörjningstrygghet*, D *kritische Abhängigkeiten*). Met name in Duitsland is er grote gevoeligheid voor veiligheid en zekerheid. Uit termen als *“autonomie industrielle”* en *“souveraineté écono-*

mique” blijkt expliciet het Franse dirigisme en de neiging naar protectionisme. Soevereiniteit wordt in Duitsland slechts gebezigd i.r.t. data en AI – *“technologische und digitale Souveränität”* – waaruit opnieuw de grote aandacht voor veiligheid blijkt.

Elders worden begrippen als strategische autonomie en energiezekerheid in de mond genomen, wellicht onder invloed van EU-discours, zonder echter de boventoon te voeren en haast als ‘bijvangst’ van investeringen in duurzaamheid, innovatie en defensie.

— Kritische/zeldzame en strategische grondstoffen

De Critical Raw Materials Act (CRMA) van de EU is hierin leidend en maakt een onderscheid tussen kritische (schaars en economisch belangrijk) en strategische grondstoffen (cruciaal voor verduurzaming en digitalisering). De grondstofrijke landen Zweden en Spanje zien een grote rol voor zichzelf weggelegd en beschikken over nationale grondstoffenstrategieën. Grondstofarme landen zien voor zichzelf vooral kansen in doorvoer (Vlaamse havens als materialenhubs), verwerking en recycling (circulaire economie).

— Verduurzaming en klimaatneutraliteit

Begrippen die aan klimaat en duurzaamheid raken (bvb. “groen”, “net-zero”, “décarbonisa-

tion”) zijn in alle landen aanwezig. Mede onder impuls van ‘technocratisch’ EU-klimaatbeleid, met name sinds de EU Green Deal, is hun ideologische lading een stuk verzwakt en zijn het conventionele beleidsbegrippen geworden. Het gewicht dat ze krijgen in beleidsstukken is wel afhankelijk van de politieke kleur van de regerende coalitie.

Het tegengaan van klimaatverandering is vandaag een vanzelfsprekende beleidsopgave geworden. Specifiek beleid (o.a. EU Net-Zero Industry Act) is gericht op een transitie van zware industrie naar netto nul uitstoot met als doel deze competitief te houden op hun vestigingsplaatsen binnen Europa; het gaat o.a. om financiële steun voor onderzoek naar en implementatie van koolstofafvang, -gebruik en -opslag.

[1] Of er ruimtelijke voorwaarden zijn aan de inpassing van industrie en energieinfrastructuur, kan wellicht achterhaald worden door raadpleging van het regionale beleid inzake ruimtelijke ordening.

Ruimtelijke dimensie

— In Frankrijk is de industriepolitiek expliciet ‘verruimtelijkt’, Het nationaal programma Territoires d’industrie organiseert het industriebeleid ruimtelijk en landt met name in bestaande én in vroegere industriële regio’s.

— In bepaalde landen gaat rijkssteun naar regio’s die (moeten) transformeren n.a.v. de energietransitie: oude mijnregio’s in Duitsland (Strukturstärkungsgesetz Kohleregionen) en regio’s met te sluiten kerncentrales in Spanje (Plan Nacional Integrado de Energía y Clima, PNIEC).

— In Duitsland doet het woord *Standortpolitik* (vertaald: standplaats-, vestigingsbeleid) een sterke ruimtelijke dimensie vermoeden maar dit gaat over vestigingsfactoren, i.e. het behoud van een aantrekkelijk vestigingsklimaat (zonder daarin ruimtelijk specifiek te zijn). Wel is er een stevig uitgewerkt regionaal-economisch ontwikkelingsbeleid in Bund/Länder-samenwerking: de GRW [1], die bestaat sinds 1970 maar waarvan de regelgeving én geografische afbakening meebewegen met gevoelde opgaves. Ruimtelijke ordening is een bevoegdheid van de Länder.

— In Zweden gaat de aandacht asymmetrisch naar de “groene industrialisering” van de noordelijke regio’s Norrbotten en Västerbotten, omdat daar hernieuw-

bare energie en strategische grondstoffen gewonnen worden. Bestaande en nieuwe industrievestigingen behoeven omvangrijke inwijking van arbeidskrachten. Het industrialiseringsbeleid wordt daarom aan een integrale ruimtelijke aanpak en “maatschappelijke transformatie” gekoppeld.

— Duitsland, Vlaanderen en Frankrijk zetten net als Nederland in op transformatie en herpositionering van bestaande industrieclusters – i.e. ruimtelijke concentraties van energie-intensieve bedrijvigheid – geënt op multimodale corridors. In Vlaanderen hebben de havens daarin de belangrijkste rol, vergelijkbaar met Nederland.

— De verduurzaming van bestaande zware industrie op de bestaande locaties is in Spanje, Vlaanderen en Duitsland, net zoals in Nederland, een belangrijke poot van het industriebeleid (groen staal, petrochemie).

— Nationaal en regionaal industriebeleid maakt zelden tot nooit melding van industrie die zich buiten de lands- of regiogrens bevindt. Noch kansen, noch bedreigingen worden genoemd. Het is geheel niet duidelijk hoe bijvoorbeeld de haven van Duinkerke, die Frankrijk ziet als hub van zijn ‘battery valley’, zich positioneert in het havensysteem van de Eurodelta. Landen zetten hun kaarten

in op dezelfde sectoren. Komt het tot concurrentie en/of synergie?

— Waterstof zou nieuwe ruimtelijke zwaartepunten teweeg kunnen brengen i.v.m. vestiging van nieuwe bedrijven. In Noord-Duitsland is de industrie sterk geconcentreerd in de havens (i.t.t. het sterker en meer gespreid geïndustrialiseerde zuiden). Er worden nu kansen gezien voor duurzame energie-intensieve industrie verbonden met de op de Noord- en Oostzee gebouwde windmolenparken.

— Op EU-niveau wordt geen direct ruimtelijk noch ruimtelijk-economisch beleid gemaakt. Infrastructuurbeleid beperkt zich tot TEN-T (transport over water, weg en spoor) en TEN-E (energie). Met de Net-Zero Industry Act lijkt de EU nu meer ruimtelijk te gaan sturen.

Collage van kaarten van gebiedsgerichte instrumenten binnen het industriebeleid in Duitsland, Frankrijk, België en Nederland.

[1] GRW staat voor: Bund-Länder-Gemeinschaftsaufgabe 'Verbesserung der Regionalen Wirtschaftsstruktur'.

Vereniging Deltametropool
Museumpark 25
3015 CB Rotterdam

Postbus 600
3000 AP Rotterdam

+31 10 737 0340
www.deltametropool.nl

vereniging
delta —
metropool